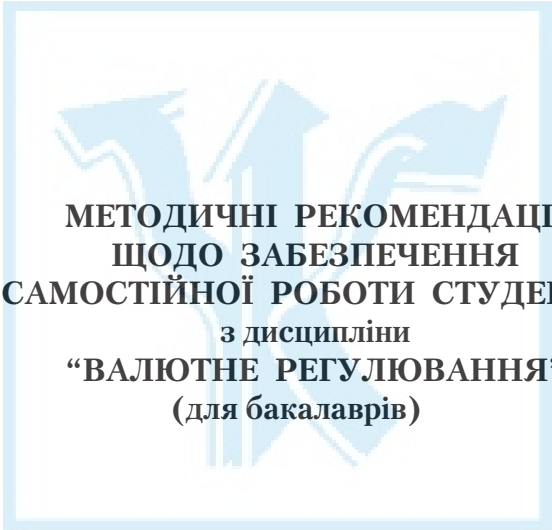

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
“ВАЛЮТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ”
(для бакалаврів)**

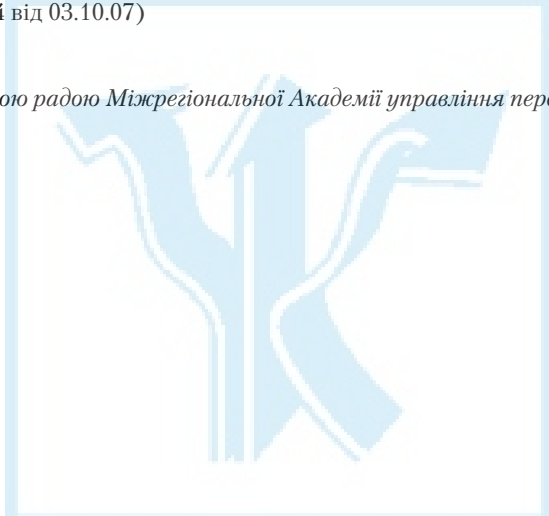
МАУП

Київ 2008

Підготовлено старшим викладачем кафедри банківської та страхової справи
Н. І. Чередніченко

Затверджено на засіданні кафедри банківської та страхової справи
(протокол № 4 від 03.10.07)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Чередніченко Н. І. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Валютне регулювання” (для бакалаврів) — К.: МАУП, 2008. — 79 с.

Методичні рекомендації містять пояснювальну записку, загальні рекомендації щодо організації самостійної роботи, тематичний план, зміст дисципліни “Валютне регулювання”, контрольні та дискусійні питання до семінарських завдань, практичні завдання для аудиторної та позааудиторної роботи, завдання для самостійної роботи, тестові питання, тлумачний словник, список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2008

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Особливості розвитку світового господарства на сучасному етапі характеризуються: поглибленням міжнародного поділу праці та спеціалізацією виробництва; інтернаціоналізацією комплексу виробничого відтворення та формуванням інтернаціональної вартості товарів та послуг; розвитком інтеграційних процесів. Внаслідок згаданих тенденцій активізуються міжнародні економічні відносини. Валютні відносини, як складова міжнародних економічних, впливають на якісні перетворення, забезпечують системну збалансованість та економічну рівновагу світогосподарських зв'язків, саме завдяки ним відбувається трансформація замкнених економічних систем у відкриті, що, в свою чергу, призводить до необхідності формування певних національних принципів валютного регулювання, які захищали б уразливу економіку в процесі інтернаціоналізації, забезпечували умови паритетного обміну тощо.

Метою дисципліни є поглиблене вивчення студентами теорії міжнародних валютних відносин та набуття навичок практичного застосування одержаних знань при здійсненні валютних операцій у зовнішньоекономічній діяльності.

Завдання дисципліни спрямовані на:

формування розуміння структури валютної системи та функціональних особливостей її складових;

розуміння форм зовнішньоекономічного фінансування, та вміння оцінити їх переваги та недоліки;

вивчення теорії валютних курсів та факторів, що впливають на них;

оволодіння технікою проведення валютних операцій;

засвоєння знань необхідних при організації і проведенні міжнародних розрахунків;

розкриття сутності валютного ризику та формування вміння щодо методів його страхування;

засвоєння принципів діяльності міжнародних фінансових організацій та здатності аналізувати їх вплив на національні економіки;

засвоєння засад і принципів валютного регулювання України на основі вивчення законодавчо-нормативної бази.

Перший модуль “Функціональні основи валютної системи” передбачає вивчення особливостей побудови, розвитку, взаємозв'язків та особливостей структурних складових валютної системи. Студенти

повинні розуміти загальні тенденції розвитку валютної системи (зокрема, формування інтернаціональної вартості грошей), етапи еволюційних змін валютної системи та вміти охарактеризувати її складові. Засвоєння модуля вимагає: знати суб'єктів валютного ринку, зміст валютних операцій та методів страхування валютних ризиків; розуміння особливостей проведення міжнародних розрахунків та використання методів зовнішньоекономічного фінансування.

Другий модуль “Валютне регулювання в Україні” базується на вивченні нормативно-правової бази, що визначає особливості функціонування валютного ринку України. Студенти повинні знати основні державні органи, що визначають та реалізують політику валютного регулювання; розуміти методи та засоби впливу та контролю за діяльністю суб'єктів валютного ринку України; знати порядок отримання генеральної та індивідуальної ліцензії для проведення операцій на валютному ринку; порядок відкриття рахунків у іноземній валюті (резидентів і нерезидентів); знати порядок надання гарантій Кабінету Міністрів України іноземним кредитором та види кредитування зовнішньоекономічної діяльності; знати види і організаційні форми іноземних інвестицій, передбачених законодавством України; вміти проаналізувати структуру платіжного балансу України; знати чинну систему обліку, звітності та інформаційного забезпечення валютних відносин в Україні, нормативи відкритої та закритої валютної позиції.

Важливою складовою роботи студентів є самостійна підготовка ними матеріалів, питань, завдань із кожної теми навчального курсу. Оскільки навчальним планом передбачено виділення навчального часу для самостійної роботи студентів, частина обов'язкового програмного матеріалу виноситься на самостійне вивчення студентів.

Самостійна робота є обов'язковою при підготовці до практичних занять, для складання заліку з навчальної дисципліни, тому вона повинна мати систематичний та плановий характер і обов'язково завершуватись перевіркою знань студентів. Значно підвищується значення та статус самостійної роботи при введенні кредитно-модульної технології навчання, за якою скорочується обсяг аудиторної роботи.

Мета самостійної роботи — сприяти засвоєнню в повному обсязі навчальної програми та формуванню самостійності як особистісної

риси та важливої професійної якості — умінні систематизувати, планувати та контролювати власну діяльність.

Форми самостійної роботи:

опрацювання лекційного матеріалу;

підготовка до практичних занять;

самостійна робота з підручником, науковою та періодичною літературою;

вивчення та аналіз законодавчих та нормативних документів;

пошук і опрацювання матеріалів через мережу Інтернет;

узагальнення та аналіз фактичних даних;

проведення самостійних наукових досліджень;

підготовка аналітичних записок, доповідей, рефератів, презентацій;

виконання індивідуальних завдань;

написання контрольних робіт;

підготовка до заліку.

Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи з дисципліни “Валютне регулювання” розроблені відповідно до програми курсу “Валютне регулювання” для студентів напрямку підготовки 050 “Економіка і підприємництво” освітньо-кваліфікаційних рівнів “бакалавр”, “спеціаліст”. Методичні рекомендації призначені для підготовки до практичних та семінарських занять, самостійної та індивідуальної роботи над дисципліною, підготовки до заліку, студентів як стаціонарної, так і заочної форми навчання.

Відповідно до програми курсу збірник містить завдання за основними розділами курсу “Валютне регулювання”.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“ВАЛЮТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
1	2
	Змістовий модуль I. Методологічні основи функціонування валютної системи
1	Умови розвитку міжнародних валютних відносин. Валютна система
2	Валютний ринок

1	2
3	Валютні курси
4	Валютні операції
5	Міжнародні розрахунки
6	Зовнішньоекономічне фінансування
7	Валютний ризик та страхування
8	Міжнародні фінансові організації
Змістовий модуль II. Валютне регулювання в Україні	
9	Державне регулювання валютних операцій
10	Організація торгівлі іноземною валютою і міжнародні розрахунки
11	Кредитування зовнішньоекономічної діяльності
12	Іноземні інвестиції та інвестиції за межі України
13	Платіжний баланс України
Разом годин: 108	

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
з дисципліни
“ВАЛЮТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ”**

**Змістовий модуль I. Методологічні основи функціонування
валютної системи**

***Тема 1. Умови розвитку міжнародних валютних відносин.
Валютна система***

Міжнародний поділ праці. Міжнародний обмін і торгівля. Інтернаціональна вартість товарів та послуг. Ціноутворення на міжнародних ринках. Структура внутрішніх грошей. Міжнародна валютна ліквідність.

Інтернаціоналізація грошових відносин. Міжнародні грошові потоки. Регулювання міжнародних валютних відносин. Міжнародні, регіональні та національні системи валютного регулювання.

Поняття валюти та валютної системи. Роль та функції валютної системи. Складові валютної системи: національні валюти, конвертованість валют, курси валют, міжнародні та регіональні розрахункові

одиниці, міжнародні та регіональні фінансові організації, валютні ринки, валютне регулювання. Еволюція валютної системи: золотий стандарт, золото-девізний стандарт, Бреттон-Вудська та Ямайська валютні системи.

Сучасна міжнародна валютна система. Європейська валютна система. Особливості валютного регулювання і валютного контролю в промислово розвинених країнах.

Валютні цінності: національна та іноземна валюта, платіжні та кредитні засоби, міжнародні розрахункові одиниці, світові гроші. Міжнародна валютна ліквідність.

Література: основна [8; 48; 49; 52; 54–56; 59; 70; 71]
додаткова [78; 87; 89]

Контрольні питання до семінарського заняття:

1. Зміст інтернаціоналізації грошових відносин.
2. Співвідношення національної та інтернаціональної вартості виробництва.
3. Механізм реалізації інтернаціональної вартості товару.
4. Принципи встановлення на міжнародному фінансовому ринку співвідношення між національними грошовими одиницями.
5. Причини виникнення і функціональне призначення світових грошей, їх роль в умовах інтернаціоналізації валютно-грошових відносин.
6. Зміст валютної цінності. Відмінності умовних та безумовних.
7. Рівні валютної системи. Складові національної, регіональної, світової валютних систем.
8. Характеристика етапів еволюції світової валютної системи:
  - Золотовалютний стандарт;
  - Бреттон-Вудська система;
  - Ямайська валютна система.

Дискусійні питання до семінарського заняття:

1. Назвіть відомі Вам тенденції розвитку світового господарства та обґрунтуйте їх вплив на формування валютної системи на різних рівнях. Чи існує зворотній вплив валютних відносин на прояв, згаданих тенденцій?

2. Міжнародна валютна ліквідність: оцінка загального стану, платоспроможності країн, якісних параметрів. Значення валютної політики держави для підтримки високого рівня валютної ліквідності.

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання:

Характеристика етапів еволюції світової валютної системи: золотий стандарт; золотовалютний стандарт; Бреттон-Вудська система; Ямайська валютна система [49; 54; 56; 59].

Теми рефератів:

1. Роль валютної системи в забезпеченні ефективності міжнародного та національного економічного розвитку.
2. Національні валютні системи та їх особливості в провідних економічно розвинутих країнах світу.
3. Національні валютні системи та їх особливості в країнах, що розвиваються та в країнах з перехідною економікою (на прикладі країни, за вибором).
4. Умови виникнення та специфіка функціонального використання міжнародних розрахункових одиниць.
5. Причини та засади демонетизації золота.
6. Інституційна структура валютного регулювання.
7. Особливості функціонування і розвитку Європейської валютної системи
8. Становлення Європейської валютної системи
9. Принципи розподілу капіталів у світовій економіці, міжнародні фінансові потоки та механізми їх обслуговування

Тема 2. Валютний ринок

Поняття валютного ринку. Світові фінансові потоки і механізми їх обслуговування. Принцип розподілу грошового капіталу в світовій економіці через валютні ринки залежно від очікуваного доходу та ризику. Функції валютного ринку. Риси валютного ринку: альтернативність, свобода вибору, мотивація учасників, ризиковий характер, часткова регульованість. Суб'єкти валютного ринку.

Активи валютного ринку. Засоби міжнародних розрахунків, технології та технічне оснащення валютного ринку. Структура валютного ринку. Центри світового валютного ринку. Сучасні тенденції розвитку валютного ринку.

Література: основна [8; 48; 49; 52; 54; 56; 59; 60; 62; 63; 66; 67; 70; 71]
додаткова [74; 78; 87; 89]

Контрольні питання до семінарського заняття:

1. Функції валютного ринку (здійснення міжнародних розрахунків, регулювання валютних курсів, диверсифікація валютних резервів, страхування валютних ризиків, одержання прибутку учасниками валютного ринку, реалізація валютної політики держав і світового співтовариства).

2. Характеристика суб'єктів валютного ринку.

3. Структурні елементи валютного ринку та їх характеристика (біржовий, позабіржовий, міжбанківський; первинний, вторинний; національний, регіональний та світовий).

4. Поняття “активи валютного ринку”. Їх характеристика (грошові знаки держав, міжнародні розрахункові одиниці, світові гроші, платіжні документи (чеки, векселі, акредитиви, пластикові картки тощо), фондові цінні папери (акції, облігації тощо), монетарні метали)

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання:

Характеристика суб'єктів валютного ринку, їх функції та особливості участі на валютному ринку. Фізичні та юридичні особи, суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності, комерційні банки, валютні біржі, брокерські контори, міжнародні фінансові організації, світові транснаціональні банки, центральні банки [48; 49; 52; 54–56; 59; 60; 62; 66; 67; 70; 71; 89].

Теми рефератів:

1. Принципи розподілу капіталів у світовій економіці, міжнародні фінансові потоки та механізми їх обслуговування
2. Активи валютного ринку, їх класифікація, ризикованість та прибутковність.
3. Режими валютного ринку та їх різновиди. Передумови для запровадження та успішної реалізації основних режимів валютного курсу та їх різновидів.
4. Міжнародна ринкова ціна капіталу, чинники, які впливають на неї та механізми реалізації цього впливу.
5. Центри світового (міжнародного) валютного ринку, особливості їх функціонування, перспективи та тенденції розвитку.
6. Специфіка та відмінності валютного ринку від ринку грошей і фінансових інструментів, які виражені у національній валюті.

7. Сутність основних рис валютного ринку: альтернативності, свободи вибору, мотивації, ризикованості.
8. Суб'єкти валютного ринку: визначення і роль.
9. Механізм ціноутворення валютного ринку.
10. Особливості біржового валютного ринку.
11. Структура, функції та особливості світового (міжнародного), регіональних та національних валютних ринків.

Тема 3. Валютні курси

Сутність та функції валютного курсу. Теорія паритету купівельної спроможності. Валютний курс як елемент кількісної теорії грошей. Види валютних курсів. Режими валютних курсів.

Фактори, що впливають на валютні курси. Валютний курс і валютне котирування. Курси засобів платежу в іноземній валюті. Сторони Bid і Offer в котируванні валютних курсів. Фактори, що впливають на розмір маржі при котируванні валютних курсів. Валютна позиція. Конвертованість національної валюти. Види валют за режимом конвертованості.

Валютна політика держави. Форми валютної політики: поточна та довгострокова. Дисконтна та девізна політика. Інструменти реалізації валютної політики. Офіційний курс національної валюти, його визначення і використання. Політика щодо конвертованості національної валюти.

Література: основна [18; 48–50; 52; 54; 56; 59; 60; 62; 66; 67; 70; 71]
додаткова [74; 78; 82; 84; 87; 89]

Контрольні питання до семінарського заняття:

1. Теорія паритету купівельної спроможності:
  - а) метод розрахунків PPP, оснований на визначенні співвідношень витрат виробництва;
  - б) зіставлення рівня цін стандартного набору (за споживчим кошиком) товарів та послуг;
  - в) метод розрахунків PPP на основі визначення співвідношень ефективних виробничих витрат.
2. Фактори, що впливають на валютний курс (стан платіжного балансу, грошова маса, інфляція, рівень облікових та процентних ставок, ВВП та ВНП, кон'юнктурні фактори тощо).

3. Характеристики видів та режимів валютного курсу.
4. Види валют за ступенем конвертованості (конвертована, неконвертована, частково конвертована). Критерії.
5. Валютне котирування (пряме і опосередковане котирування, тверде і номінальне, повне).
6. Фактори, що визначають розмір маржі при котируванні (сума угоди, статус контрагента, ліквідність та кон'юнктура ринку тощо).

Дискусійні питання до семінарського заняття:

1. Вплив курсу національної валюти на участь країни в міжнародних економічних відносинах. Як впливає дефіцит платіжного балансу на курс національної валюти?

2. Державне регулювання валютного курсу. Форми валютної політики та інструменти (валютна інтервенція, валютний коридор, диверсифікація валютних резервів, девальвація, ревальвація), що використовуються з боку держави.

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання:

1. Види валют за ступенем конвертованості (конвертована, неконвертована, частково конвертована). Критерії [48–50; 52; 54; 56; 60; 67; 70; 71].

2. Валютна позиція: відкрита та закрита, довга й коротка [48; 49; 52; 54; 56; 60; 67; 70; 71; 82; 84].

Теми рефератів:

1. Теорія паритетів купівельної спроможності, її особливості та можливості практичного застосування.
2. Валютний паритет. Методи визначення паритету купівельної спроможності.
3. Чинники, що визначають динаміку валютних курсів. Механізми впливу на валютний курс.
4. Заходи впливу на валютний курс держави та окремих суб'єктів валютних ринків, механізми їх реалізації.
5. Складові валютної політики держави та їх взаємозв'язок з монетарною (грошово-кредитною) та фіскальною (податково-бюджетною) політиками.

Тема 4. Валютні операції

Механізм ціноутворення на валютному ринку. Вплив попиту та пропозиції на ціни валютних цінностей. Формула міжнародної ринкової ціни грошового капіталу: реальна ставка, інфляційна надбавка, надбавки за ризик несплати, надбавка за ризик, пов'язаний з терміном боргових зобов'язань, урахування ступеня ліквідності.

Зміст валютної операції, види. Особливості визначення валютних курсів при застосуванні окремих груп валютних операцій. Ринок конверсійних угод. Ринок FOREX. Арбітражні та клієнтські конверсійні операції. Операції спот.

Термінові валютні угоди. Форвардні угоди. Паритет форвардних ставок. Ринок ф'ючерсів. Ф'ючерсна ціна та її складові. Види ф'ючерсних контрактів. Особливості ціноутворення різних видів контрактів Позитивні та негативні витрати. Опціонні угоди. Операції своп. Tom next своп. Страхові витрати (hedging costs).

Депозитні операції. Сторони Bid і Offer і розмір маржі в котируванні процентних ставок. Ставка LIBOR Депозитна позиція і процентний арбітраж. Валютні арбітражні операції. Дні укладення угод, дата валютування та дата закінчення. Дисконтний ринок. Ринок євровалют.

Класичний та технічний аналіз спекулятивних операцій на валютних ринках. Основи фундаментального (класичного) аналізу. Аналіз стану ринку та розуміння економічних індикаторів. Тренд та його характеристики. Розриви (GAPF). Побудова графіків. Технічний аналіз. Теорія Доу. Фактори ринків: обсяги операцій, відкриті угоди (open interest). Технічні індикатори

Література: основна [48; 49; 52; 54; 56; 62; 66; 67; 69–72]

додаткова [74; 78; 87; 89]

Контрольні питання до семінарського заняття

1. Надайте характеристику наступним видам валютних операцій:
  - а) валютні угоди з негайною поставкою (касові, спот): сутність, особливості та умови застосування;
  - б) ф'ючерсні угоди: особливості, розрахунки за ф'ючерсними контрактами, розрахункова палата, поняття і види маржі при торгівлі ф'ючерсними контрактами, види ордерів, стандартність умов ф'ючерсного контракту. Ф'ючерсна ціна та її складові. Базис та зміни ціни;

- в) опціонні угоди: сутність валютного опціону, ціна опціону, сторони опціонного контракту, організація опціонної торгівлі, стратегія здійснення опціонної угоди;
  - г) форвардні угоди: сутність, методика розрахунку курсу форвард; умови застосування, премія та дисконт;
  - д) операції своп (сутність, види свопів, процентні свопи, умови використання та організація операцій).
2. Складові фундаментального аналізу операцій на валютному ринку (індекс споживчих цін, індекс виробничих цін, рівень безробіття, валовий національний продукт тощо).
  3. Особливості функціонування ринку FOREX. Специфічні характеристики маржинальної торгівлі.

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання:

1. Поточні конверсійні операції.
2. Депозитні операції на валютному ринку.
3. Валютні арбітражні операції.
4. На основі вивченого матеріалу складіть схему видів та підвидів валютних операцій [48; 49; 52; 54; 56; 62; 66; 67; 69–72]

Теми рефератів:

1. Сутність та класифікація валютних операцій банків.
2. Організація міжнародних валютних операцій комерційних банків.
3. Конверсійні валютні операції банків.
4. Операції із залучення та розміщення валютних операцій.
5. Валютні угоди з негайною поставкою: сутність, особливості, розрахунки та умови застосування операцій типу “спот” та їх різновидів.
6. Форвардні валютні угоди: сутність, методика обчислення курсу “форвард”, основні параметри, особливості, розрахунки та умови застосування.
7. Валютний арбітраж: види, особливості реалізації та оцінка обсягів прибутків та збитків.
8. Ф'ючерсні валютні угоди: сутність, розрахунки та умови застосування.
9. Опціонні валютні угоди: види, сутність, розрахунки та умови застосування.
10. Поняття і види маржі при торгівлі ф'ючерсними контрактами.

11. Різниця між обмінним курсом за касовими угодами (спот-курс) та курсом за угодами на певний строк (форвардний курс). Розрахунок премії та дисконту за форвардним курсом: зміст, порядок обчислення.
12. Методи технічного аналізу валютного ринку.
13. Методи фундаментального аналізу валютного ринку.

Тема 5. Міжнародні розрахунки

Зовнішньоторговельні контракти та їх форми. Валютно-фінансові умови зовнішньоекономічних угод. Форми міжнародних розрахунків.

Здійснення міжнародних розрахунків за допомогою акредитивів. Уніфіковані правила і звичаї для документарних акредитивів. Зміст, особливості та види акредитивів. Обов'язки і відповідальність по акредитивах. Застосування в міжнародних розрахунках операцій інкасо. Уніфіковані правила по інкасо. Зобов'язання і відповідальність учасників інкасації. Представлення, платіж, акцепт, протест та повідомлення про інкасо. Проценти, комісія по інкасо.

Міжнародні розрахунки банківськими переказами: визначення, умови застосування і виконання платежів. Форми передачі платіжних доручень, заява на переказ.

Міжнародні правила розрахунків чеками. Вексельна форма міжнародних розрахунків. Пластикові картки в міжнародних розрахунках.

Банківські гарантії як інструмент управління ризиками в міжнародних розрахунках. Уніфіковані міжнародні правила з договірних гарантій. Кореспондентські відносини між банками. Відповідальність за порушення міжнародних грошових зобов'язань.

Література: основна [41–46; 48; 52–57; 59; 60; 62; 63; 65–71]
додаткова [74; 75; 79; 82; 83; 86; 87; 89]

Контрольні питання до семінарського заняття:

1. Валютно-фінансові умови зовнішньоекономічних угод.
2. Характеристика форм міжнародних розрахунків:
  - міжнародні розрахунки за допомогою акредитиву.
  - міжнародні розрахунки за допомогою операції інкасо.

3. Умови застосування і виконання міжнародних платежів банківськими переказами.
4. Роль банківських гарантій як інструмента страхування ризиків в міжнародних розрахунках.
5. Порядок встановлення відповідальності за порушення міжнародних грошових зобов'язань.

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання:

1. Міжнародні правила розрахунків чеками. Складання і форма чека. Передача, аваль пред'явлення і платіж при застосуванні чеків [42; 70; 71; 75; 79; 82; 84].

2. Вексельна форма міжнародних розрахунків. Простий і переказний вексель, складання і форма векселя. Терміни платежу і строки пред'явлення векселя до сплати. Оплата векселя в іноземній валюті. Гарантування оплати векселів. [45, 70, 71, 75, 79, 82, 84]

3. Пластикові картки в міжнародних розрахунках. Види карток. Кредитні та інші картки. Умови видачі і використання. Фінансові відносини між учасниками операцій з банківськими пластиковими картками. [27, 41, 70, 71, 75, 79, 82, 84]

Теми рефератів:

1. Валютно-фінансові та кредитно-розрахункові відносини в загальній системі міжнародних розрахунків.
2. Вексельна форма міжнародних розрахунків: сутність, особливості, правила складання і використання міжнародних векселів.
3. Міжнародні правила розрахунків чеками.
4. Використання пластикових карток в міжнародних розрахунках.
5. Міжнародні розрахунки за допомогою банківських переказів. Їх властивості та особливості застосування.
6. Здійснення операцій "інкасо" в міжнародних розрахунках: види, сутність, особливості, розрахунки та правила використання операцій "інкасо".
7. Здійснення міжнародних розрахунків за допомогою акредитивів. Види, сутність, особливості та правила використання міжнародних акредитивів, відповідальність по акредитивах.
8. Валютно-фінансові умови зовнішньоекономічних угод.

9. Роль банківських гарантій як інструмента страхування ризиків в міжнародних розрахунках.
10. Відповідальність за порушення міжнародних грошових зобов'язань.

Тема 6. Зовнішньоекономічне фінансування

Основні положення, фази і форми зовнішньоекономічного фінансування. Термін фінансування як фактор, що визначає його метод.

Короткотермінове фінансування (фінансування оборотного капіталу). Середнє і довгострокове фінансування.

Кредитування зовнішньої торгівлі: міжнародний комерційний кредит, банківські експортні та імпорتنі кредити, державне кредитування експорту та імпорту, кредитування під урядові гарантії, кредити міжнародних фінансових організацій.

Державна фінансова підтримка національного експорту. Страхування експортних кредитів.

Література: основна [1; 8; 9; 48; 51; 52; 54–56; 58–63; 65–67; 70]
додаткова [74; 76; 79; 80–82; 84; 86; 87; 89]

Контрольні питання до семінарського заняття:

1. Характеристика способів фінансування оборотного капіталу в зовнішньоекономічній діяльності.
2. Характеристика способів середньо- та довгострокового фінансування: кредитування постачальника, кредитування замовника, проєктне фінансування, форфейтинг, міжнародний фінансовий лізинг, зустрічна угода.

Дискусійні питання до семінарського заняття:

1. Форми зовнішньоекономічного фінансування та фактори що визначають їх вибір.
2. Засоби державної підтримки національного експорту.

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання:

Способи короткострокового зовнішньоекономічного фінансування (незабезпечений овердрафт, аванси під інкасо, облік векселів (чеків) банком, послуги по документарному акредитиву, акцентні кредитні лінії, міжнародний факторинг, послуги експортних фінансових компаній).

Теми рефератів:

1. Сутність і основні форми довгострокового фінансування зовнішньоекономічних операцій.
2. Сутність і переваги міжнародного фінансового лізингу.
3. Сутність і види кредитування зовнішньої торгівлі.
4. Причини виникнення і роль експортних фінансових компаній у зовнішньоекономічній діяльності.
5. Державна фінансова підтримка національного експорту.
6. Характеристика форм фінансування зовнішньоекономічної діяльності.
7. Вплив терміну фінансування зовнішньоекономічної операції при визначенні методу фінансування.
8. Види короткотермінового фінансування зовнішньоекономічних операцій.
9. Способи страхування експортних кредитів.

Тема 7. Валютний ризик та страхування

Поняття “валютний ризик”. Типи валютного ризику: ризик валютних операцій, ризик перерахунків, конкурентно-валютний ризик у зовнішньоекономічній діяльності.

Система управління валютним ризиком. Етапи управління. Заходи страхування валютних ризиків; банківські, біржові, комерційні. Рівні страхування валютних ризиків у зовнішньоекономічній діяльності: транснаціональний (регіональний), державний, міжфірмовий. Методи валютного страхування зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Валютна структура золотовалютного резерву. Номінальна та реальна вартість золотовалютних резервів. Підходи до визначення валютної структури резервів: транзакційний, портфельний, обережний.

Література: основна [29; 48; 52; 54; 65; 69–72]
додаткова [74; 79; 82; 84]

Контрольні питання до семінарського заняття:

1. Зміст валютних ризиків та їх класифікація.
2. Характеристика етапів управління валютним ризиком: аналіз ринку і прогнозування валютних курсів, оцінка валютного ризику, методи і механізми запобігання наслідків ризиків.
3. Характеристика методів валютного страхування: обліково-статистичні інструменти підприємств по управлінню валютним ризиком; здійснення комерційних операцій на основі термінових угод форвардного типу, надання гарантій, застосування валютних опціонів, методи страхування з використанням валютних свопів, застосування розрахунків у колективних одиницях тощо.

Дискусійні питання до семінарського заняття:

Зміст золотовалютних резервів. Особливості використання їх для державного регулювання валютного ринку, стану національної грошової одиниці.

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання:

1. Класифікація валютних ризиків.
2. Особливості страхування валютних ризиків [52; 71; 72].

Теми рефератів

1. Застосування колективних грошових одиниць при міжнародних розрахунках як засіб ефективного страхування валютних ризиків.
2. Застосування термінових валютних угод форвардного типу як засіб страхування валютного ризику.
3. Використання форвардного ринку з метою страхування майбутньої операції, пов'язаної з іноземною валютою.
4. Сутність обліково-статистичних інструментів підприємств щодо управління валютними ризиками.
5. Класифікація валютних ризиків.
6. Характеристика основних етапів управління валютним ризиком.
7. Методи аналізу валютного ринку і прогнозування валютного курсу.
8. Хеджування обмінного курсу при угоді з іноземною валютою.

Тема 9. Міжнародні фінансові організації

Загальна характеристика міжнародних фінансових організацій. Організації системи ООН. Регіональні банки розвитку. Банк міжнародних розрахунків. Паризький і Лондонський клуби. Міжнародний валютний фонд. Держави-члени Фонду та їх квоти. Органи управління; джерела формування ресурсів Фонду та їх використання. Група Світового банку. Валютно-кредитні та фінансові організації європейських країн. Європейський банк реконструкції та розвитку.

Участь України в міжнародних фінансових організаціях. Діяльність міжнародних фінансових організацій в Україні. Ефективність міжнародної фінансової допомоги розвитку України. Критерії вибору і умови фінансування міжнародними фінансовими організаціями резидентів України.

Література: основна [48; 54; 56; 59; 63; 70; 71]
додаткова [74; 76; 77; 80; 87–89]

Контрольні питання до семінарського заняття:

1. Характеристика організацій Групи Світового банку:
  - а) Міжнародний банк реконструкцій і розвитку;
  - б) Міжнародна асоціація розвитку;
  - в) Міжнародна фінансова корпорація;
  - г) Багатостороннє інвестиційно-гарантійне агентство.
2. Характеристика діяльності Європейського банку реконструкцій та розвитку.

Дискусійні питання до семінарського заняття:

Діяльність міжнародних фінансових організацій в Україні. Особливості, вплив, позитивні та негативні наслідки.

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання:

1. Система організацій у структурі ООН, що здійснюють формування засад фінансово-кредитних, торгівельних взаємовідносин країн-учасниць. Особливості діяльності та характер впливу на країн-учасниць.

2. Характеристика міжнародних фінансових організацій, їх функції та принципи діяльності, забезпечення фінансовими ресурсами та роль у розвитку світових економічних процесів [48; 54; 56; 59; 63; 70; 71; 74; 76; 77; 80; 87–89].

Теми рефератів:

1. Міжнародний валютний фонд держав-членів фонду, їх квоти, органи управління Фонду, джерела створення його ресурсів та їх використання, типи позик Фонду, умови їх надання та одержувачі.
2. Міжнародний банк реконструкцій та розвитку (Світовий банк), держави-члени Світового банку, джерела створення ресурсів та їх використання, типи позик Світового банку, умови їх надання та одержувачі.
3. Діяльність Європейського банку реконструкцій та розвитку.
4. Участь України в міжнародних фінансових організаціях, перспективи розвитку.

Тестове завдання до модуля I

1. Ставка ВІД — це:
  - а) ставка, за якою банк здійснює котирування, залучаючи кошти в депозит;
  - б) ставка, за якою банк здійснює котирування, пропонуючи кошти до розміщення.
2. Сукупність короткострокових операцій по розміщенню вільних грошових залишків, а також по залученню відсутніх коштів в іноземних валютах на різноманітні терміни під визначений відсоток, що обслуговують короткострокову ліквідність і дають можливість отримання прибутку — це _____.
3. Валютний курс — це:
  - а) ціна, яка сплачується у власній валюті за одиницю іноземної валюти;
  - б) курсове співвідношення при перерахунку цін та грошових сум з однієї валюти в іншу;
  - в) курс, при якому попит і пропозиція валюти збігаються.
4. Коли ціна англійського фунта стерлінгів, виражена в доларах США, знижується, кажуть, що:
  - а) фунт знецінюється по відношенню до долара;
  - б) долар знецінюється по відношенню до фунта стерлінгів.
5. На практиці при укладенні поточних та термінових валютних угод курси обміну визначаються:
  - а) прайс-тейкерами;
  - б) маркет-мейкерами;
  - в) маркет-юзерами.

6. Метою арбітражних операцій є:
  - а) страхування валютних ризиків;
  - б) отримання прибутку за рахунок різниці у валютних курсах;
  - в) підтримка валютного курсу національної грошової одиниці.
7. Довга відкрита валютна позиція виникає тоді, коли:
  - а) зобов'язання перевищує вимоги;
  - б) вимоги перевищують зобов'язання.
8. Підвищення відсоткових ставок у країні призводить до:
  - а) інфляції;
  - б) залучення іноземного капіталу і подорожчання національної валюти;
  - в) відтоку вітчизняного та іноземного капіталу і знецінення національної грошової одиниці;
  - г) зростання експорту;
  - д) зростання імпорту.
9. Скорочення резервів держави призводить:
  - а) до ревальвації національної валюти;
  - б) до девальвації національної валюти;
  - в) ніяких змін курсу національної валюти не відбувається.
10. Втручання центрального банку країни в операції на відкритому валютному ринку з метою впливу на курс національної грошової одиниці через купівлю або продаж іноземної валюти, — це _____.
11. Документом, що засвідчує право його утримувача розпоряджатися вантажем, зазначеним у цьому документі, є:
  - а) комерційний вексель;
  - б) варант;
  - в) коносамент;
  - г) опціон.
12. Ставка OFFER — це:
  - а) ставка, за якою банк здійснює котирування, залучаючи кошти в депозит;
  - б) ставка, за якою банк здійснює котирування, пропонуючи кошти до розміщення.
13. Угоди агентів валютного ринку по обміну обговорених сум грошової одиниці однієї країни на валюту іншої країни по узгодженому курсу на визначену дату — це _____.
14. Валюта — це:
  - а) гроші іноземних держав та їхні золотовалютні резерви;

- б) грошові знаки іноземних держав та інші кредитні документи, які визначаються в іноземних грошових одиницях та використовуються у міжнародних розрахунках;
- в) офіційні запаси іноземних грошей у центральному банку та фінансових організаціях країни.
15. Вільно плаваючі валютні курси визначаються тільки попитом та пропозицією на відповідні валюти:
- а) так;
- б) ні.
16. Зростання курсу національної валюти сприяє:
- а) збільшенню обсягів імпорту та зменшенню обсягів експорту;
- б) збільшенню обсягів експорту та зменшенню обсягів імпорту;
- в) дефіциту платіжного балансу країни;
- г) скороченню золотовалютних резервів держави;
- д) збільшенню золотовалютних резервів держави.
17. “Аутрайт” — це різновид:
- а) операції “спот”;
- б) операції “форвард”;
- в) операції “своп”;
- г) ф’ючерсних угод;
- д) угод з опціонами.
18. Коротка відкрита валютна позиція виникає тоді, коли:
- а) зобов’язання перевищує вимоги;
- б) вимоги перевищують зобов’язання.
19. Дефіцит платіжного балансу країни призводить до:
- а) подорожчання національної валюти;
- б) знецінення національної грошової одиниці;
- в) ніяких змін не відбувається.
20. Співвідношення між двома або кількома валютами за їх купівельною спроможністю відносно певного набору товарів і послуг — це _____.
21. Згода на оплату або гарантування оплати грошових і товарних документів, погодження на укладення угоди на запропонованих умовах — це:
- а) індосамент;
- б) авізо;
- в) акцепт;
- г) тратта.

встановлені певні обмеження щодо режиму обігу на території цієї держави.

29. У світовій практиці страхування валютних ризиків називають:
- а) таргетуванням;
  - б) хеджуванням;
  - в) конверсійним арбітражем;
  - г) фіксингом;
  - д) флоатінгом.
30. Після відміни доларового стандарту долар США продовжує виконувати роль світових грошей:
- а) так;
  - б) ні;
  - в) частково.
31. Є такі загальні методи визначення паритету купівельної спроможності (PPP):
- а) з урахуванням продуктивності праці та заробітної плати;
  - б) з урахуванням зовнішнього боргу;
  - в) з урахуванням рівня цін;
  - г) з урахуванням виробничих затрат;
  - д) з урахуванням золотовалютних резервів;
  - е) з урахуванням усіх наведених критеріїв.
32. Якщо валютний курс національної валюти підвищується, то:
- а) вітчизняні товари за кордоном коштуватимуть дорожче, а іноземні у нас — дешевше;
  - б) іноземні товари коштуватимуть у нас дорожче, а вітчизняні товари за кордоном — дешевше.
33. Валюта з високою відсотковою ставкою на форвардному ринку продаватиметься по відношенню до валюти з низькою відсотковою ставкою:
- а) з премією;
  - б) без змін;
  - в) з дисконтом.
34. Метою арбітражних операцій є:
- а) страхування валютних ризиків;
  - б) отримання прибутку за рахунок різниці у валютних курсах;
  - в) підтримка національної грошової одиниці.

35. Банк оголосив наступне котирування валют: $USD / UAH = 5,0150 - 5,0450$; $EURO / UAH = 9,8250 - 9,8650$. Крос-курс купівлі-продажу $EURO / USD$ становитиме:
- а) $0,5114 - 0,7348$;
  - б) $0,5083 - 0,5135$;
  - в) $1,9554 - 1,9591$;
  - г) $1,9475 - 1,9670$.
36. Банк оголосив наступне котирування валют: $USD / UAH = 5,0150 - 5,0450$; $GBP / UAH = 9,2550 - 9,5850$. Крос-курс купівлі-продажу USD / GBP становитиме:
- а) $0,5419 - 0,5263$;
  - б) $0,5232 - 0,5451$;
  - в) $1,8455 - 1,8999$;
  - г) $1,8345 - 1,9113$.
37. Валютний курс, що визначається на основі індексів і використовується для вимірювання середньозваженої ціни іноземної валюти, відображену через національну, це:
- а) ефективний валютний курс;
  - б) номінальний двосторонній валютний курс;
  - в) паритет купівельної спроможності.
38. Чи є цінні папери, що мають номінал, відображений у валюті держави-емітента цього паперу, валютними цінностями при виході в обіг за межі національної економіки:
- а) так, є безумовними валютними цінностями;
  - б) так, є умовними валютними цінностями;
  - в) не є валютними цінностями.
39. Котирування при якому за одиницю приймається національна грошова одиниця, курс якої відображається в певній кількості іноземної валюти, є:
- а) прямим;
  - б) непрямим.
40. Банк А придбав на умовах на спот $USD 1000000$ й продав ту ж суму на умовах форвард банку Б, при цьому банком А було здійснено операцію:
- а) депорт;
  - б) репорт;
  - в) аутрайт;
  - г) своп;
  - д) спот.

41. Поточний курс EURO/USD=1,3460 – 1,3465. Форвардна маржа становить: 150–130. Курс “аутрайт” становитиме:
- а) 1,3610 – 1,3593;
  - б) 1,3480 – 1,3485;
  - в) 1,3440 – 1,3445;
  - г) 1,3310 – 1,3335.
42. Валютна операція, що базується на різниці відсоткових ставок на різних ринках, яка полягає в отриманні кредиту на ринку з нижчими відсотковими ставками водночас з розміщенням рівного капіталу на ринку з вищими процентними ставками, є операцією:
- а) депорт;
  - б) репорт;
  - в) депозитною;
  - г) арбітражною;
  - д) аутрайт.
43. Операція, що використовуються банками для забезпечення міжнародних розрахунків, диверсифікації валютних резервів, для кредитування клієнтів, для страхування ризиків несприятливої зміни відсоткових ставок, що полягає в продажу банком іноземної валюти на умовах негайної поставки, водночас з придбанням тієї ж валюти на основі строкової угоди (контругоди), це операція:
- а) депорт;
  - б) депозитна;
  - в) форвардна;
  - г) арбітражна;
  - д) своп;
  - е) аутрайт.
44. Поточні конверсійні операції на умовах спот здійснюються:
- а) з датою валютування на 2-й робочий день, враховуючи день підписання угоди;
  - б) з датою валютування на 2-й робочий день, не враховуючи день підписання угоди;
  - в) з датою валютування в термін понад 2 робочі дні з моменту підписання угоди;
  - г) з датою валютування в день заключення угоди.
45. Спот-курс GBP/ USD=1,6122–1,6127. Німецький банк планує придбати 10 млн дол. США в учасника валютного ринку в обмін

- на фунти стерлінгів. Яку ціну котирує учасник валютного ринку? Скільки має сплатити банк?
- а) 1,6127; GBP 6202704,4;
  - б) 1,6122; GBP 6202704, 4.
46. Комбінація двох протилежних конверсійних операцій з різними датами валютування, є операцією:
- а) депорт;
  - б) репорт;
  - в) аутрайт;
  - г) своп;
  - д) спот;
  - е) депозитною.
47. Валютний опціон — це договірне зобов'язання:
- а) для покупця і продавця купити або продати певну кількість однієї валюти в обмін на іншу;
  - б) що дає право (для покупця) і зобов'язання (для продавця) купити або продати певну кількість однієї валюти в обмін на іншу за фіксованим у момент укладення угоди курсом на узгоджену дату;
  - в) договір про купівлю-продаж валюти на узгоджену дату за курсом, зафіксованим у момент укладення угоди.
48. Дайте оцінку валютної позиції банку, якщо зобов'язання банку 30 тис. дол., а вимоги 25 тис. дол.:
- а) позиція відкрита;
  - б) позиція довга;
  - в) позиція закрита;
  - г) позиція коротка.
49. При непрямому котируванні валют:
- а) розраховується середнє арифметичне між курсом продавця і покупця;
  - б) одиниця іноземної валюти прирівнюється до певної кількості національної;
  - в) визначається скільки одиниць іноземної валюти рівні одиниці національної.
50. Дата валютування — це:
- а) дата постачання коштів на рахунок контрагента;
  - б) дата укладення угоди;
  - в) фіксація курсу національної одиниці в іноземній валюті на певний момент.

51. Угода, за якої здійснюється продаж іноземної валюти на умовах “спот” одночасно з придбання тієї ж кількості валюти на умовах форвард, — це операція:
- а) депорт;
  - б) репорт;
  - в) аутрайт;
  - г) своп;
  - д) спот;
  - е) депозитна.
52. Вільно конвертована валюта — це:
- а) валюта країни, де не існує валютних обмежень;
  - б) валюта країни, де не існує валютних обмежень для резидентів;
  - в) валюта країни, де не існує жодних валютних обмежень як на поточні комерційні операції, так і на операції, пов’язані з рухом капіталів.
53. Частково конвертовані валюти — це:
- а) валюти тих країн, де існують валютні обмеження на певні валютні операції або тільки для нерезидентів;
  - б) валюти країн, де існують валютні обмеження для резидентів;
  - в) валюти країн, де не існують валютні обмеження для нерезидентів на поточні операції.
54. Неконвертованими валютами є:
- а) валюти, що повністю зберегли валютні обмеження на всі валютні операції як для резидентів, так і для нерезидентів;
  - б) валюти, що повністю зберегли валютні обмеження на всі валютні операції тільки для нерезидентів;
  - в) валюти, що повністю зберегли валютні обмеження на всі валютні операції тільки для резидентів.
55. Крос-курс — це:
- а) співвідношення між двома валютами, яке визначено через їх курс до третьої валюти;
  - б) різниця між курсами продавця та покупця;
  - в) курс, згідно з яким банк продає валюту.
56. Виберіть правильне визначення термінової угоди:
- а) конверсійні угоди з поставкою обумовленої суми іноземної валюти у визначений строк після укладення угоди за курсом, зафіксованим на момент її укладення;
  - б) конверсійна форвардна операція з обумовленням нефіксованої дати поставки валюти;

- в) одинична конверсійна форвардна операція з обумовленням наявності визначеної дати валютування;
- г) комбінація двох протилежних конверсійних операцій.
57. Валютний діллер відносно форвардного курсу GBP/ USD по угоді на три місяці отримав інформацію про форвардну маржу: 200–180. Визначте, котирування здійснюється з премією чи з дисконтом; за якою валютою відсоткові ставки вищі, а за якою нижчі:
- а) з премією; за фунт — вище, за долар — нижче;
  - б) з премією; за фунт — нижче, за долар — вище;
  - в) з дисконтом; за фунт — вище; за долар — нижче;
  - г) з дисконтом; за фунт — нижче, за долар — вище.
58. Найбільш вигідною для імпортера формою платежу є:
- а) відкритий рахунок;
  - б) оплата після відвантаження;
  - в) документальне інкасо;
  - г) документальний акредитив.
59. При розрахунках у формі банківського переказу бенефіціаром є:
- а) експортер;
  - б) імпортер;
  - в) банк імпортера;
  - г) банк експортера.
60. Стан рахунка, за якого всі відкриті позиції примусово закриваються дилінговим центром по поточних котируваннях, виникає коли:
- а) стан показника рахунка більше 10 %;
  - б) стан показника рахунка менше 10 %;
  - в) стан показника рахунка менше 50 %;
  - г) стан показника рахунка більше 50 %.
61. Найбільш вигідною формою акредитива для експортера є:
- а) відкличний акредитив;
  - б) безвідкличний підтверджений акредитив;
  - в) непідтверджений акредитив;
  - г) безвідкличний акредитив.
62. Предметом кореспондентських міжбанківських відносин є:
- а) ділові відносини між двома банками;
  - б) співробітництво між банками;

- в) договірні відносини між банками про здійснення розрахунків;
  - г) ведення рахунків в іноземній валюті.
63. Назвіть основні етапи процесу створення кореспондентських відносин у порядку їх послідовності:
- а) вибір партнера;
  - б) надсилання листа з пропозицією встановити кореспондентські відносини;
  - в) встановлення зв'язку з обраним банком;
  - г) укладення кореспондентської угоди;
  - д) домовленість про контрольні ключі;
  - е) обмін контрольними документами.
64. Кредитування експортера шляхом придбання векселів або інших боргових вимог називають:
- а) лізинг;
  - б) факторинг;
  - в) акцептний кредит.
65. Перелічіть контрольні документи, якими обмінюються банки при встановленні кореспондентських відносин:
- а) річний звіт;
  - б) список підписів уповноважених осіб;
  - в) заява про відкриття рахунка;
  - г) список банків-кореспондентів в інших банках;
  - д) ліцензія центрального банку;
  - е) копія ліцензії центрального банку;
  - є) угода про використання кодового ключа;
  - і) список філій усередині країни;
  - ї) повідомлення про відкриття рахунка.
66. Монетарні метали – це:
- а) золото;
  - б) ювелірні вироби;
  - в) метали іридієво-платинової групи;
  - г) побудові вироби із золота;
  - д) золотий брухт.
67. При здійсненні операцій на ринку FOREX при кредитному плечі 1:200, при здійсненні угоди на 200 тис. дол., розмір застави становитиме:
- а) 1 тис. дол.;
  - б) 2 тис. дол.;
  - в) 4 тис. дол.

68. При котируванні $\text{EURO}/\text{USD} = 0,9561$ і кредитному плечі 1:200, вартість одного пункту становитиме:
- а) USD 20,92;
  - б) EURO 20,92;
  - в) USD 1,91;
  - г) EURO 1,91.
69. Аналіз економічного стану країни походження валюти, політичних подій, є:
- а) фундаментальним;
  - б) технічним.
70. Кредитний механізм, що застосовується при здійсненні спекулятивних угод на валютному ринку з використанням заставної суми, є:
- а) страхуванням;
  - б) овердрафтом;
  - в) маржинальною торгівлею;
  - г) акцептним кредитом.
71. Кореспондентський рахунок — це спеціальний рахунок, що відкривається:
- а) тільки банківськими установами;
  - б) банківськими установами та фінансовими установами;
  - в) тільки фінансовими установами.
72. Втручання Центрального банку в операції на валютному ринку з метою впливу в заданому напрямі на курс національної валюти шляхом купівлі-продажу іноземної валюти, — це:
- а) диверсифікація валютних резервів;
  - б) валютні інтервенції;
  - в) валютні обмеження.
73. Система економічних, юридичних та організаційних заходів, які регламентують операції з національною та іноземною валютами, золотом та іншими валютними цінностями, це:
- а) диверсифікація валютних резервів;
  - б) валютні інтервенції;
  - в) валютні обмеження.
74. Система регулювання валютного курсу через придбання та продаж державними органами іноземної валюти за допомогою валютної інтервенції та валютних обмежень, — це:
- а) девізна валютна політика;

- б) довгострокова валютна політика;
  - в) поточна валютна політика;
  - г) дисконтна валютна політика.
75. При аналізі на підставі показника норми обслуговування державного боргу, рівень платоспроможності країни оцінюється як недостатній, якщо показник дорівнює:
- а) менше 20 %;
  - б) менше 50 %;
  - в) більше 20 %;
  - г) більше 30 %.
76. Диверсифікація валютних резервів є інструментом:
- а) дисконтної валютної політики;
  - б) девізної валютної політики;
  - в) структурної валютної політики.
77. Зниження вартості валюти, що виникає внаслідок цілеспрямованої політики уряду, є:
- а) девальвацією;
  - б) ревальвацією;
  - в) знеціненням валюти;
  - г) подорожчанням валюти.
78. Сукупність економічних, правових та організаційних заходів та форм, що використовують державні установи, центральні банки, міжнародні валютно-кредитні організації та фінансові установи, — це:
- а) валютне регулювання;
  - б) валютний контроль;
  - в) валютна політика;
  - г) валютна інтервенція.
79. Рівень міжнародної ліквідності країни вважається задовільним, якщо показник офіційних резервів дорівнює:
- а) менше 20 % вартості річного товарного імпорту;
  - б) менше 50 % вартості річного товарного імпорту;
  - в) більше 50 % вартості річного товарного імпорту;
  - г) більше 30 % вартості річного товарного імпорту.
80. Регламентация державою міжнародних розрахунків і порядку проведення валютних операцій, — це:
- а) валютне регулювання;
  - б) валютний контроль;
  - в) валютна політика;
  - г) валютна інтервенція.

81. Зниження вартості національної валюти відносно іноземних під тиском попиту та пропозиції на валютному ринку, є:
- а) девальвацією;
  - б) ревальвацією;
  - в) знеціненням валюти;
  - г) подорожчанням валюти.
82. Нерівновага платіжного балансу, що пов'язана з тимчасовими коливаннями у виробництві та споживанні і не має вагомих наслідків, оскільки дефіцит в одному періоді, компенсується надлишками в іншому, є:
- а) циклічною нерівновагою;
  - б) структурною нерівновагою;
  - в) сезонною нерівновагою.
83. При аналізі платіжного балансу, від'ємне сальдо за статтею "офіційні резерви" свідчить про:
- а) збільшення резервів з метою запобігання або обмеження подорожчання (зростання курсу) національної валюти;
  - б) про використання валютних резервів, і їх відповідне зменшення, внаслідок запобігання знеціненню (падінню курсу) національної валюти.
84. До дебету в платіжному балансі відносяться операції:
- а) внаслідок яких у країні з'являються платіжні зобов'язання щодо інших держав (операції імпорту товарів та послуг, грошові перекази за межі країни, закордонні капіталовкладення резидентів);
  - б) в результаті яких у країні з'являються платіжні зобов'язання інших держав стосовно даної країни (експорт товарів та послуг, грошові перекази на користь резидентів, іноземні інвестиції).
85. Сукупність заходів, спрямованих на щоденне, оперативне регулювання валютного курсу, валютних операцій, діяльність валютного ринку та ринку золота, — це:
- а) девізна валютна політика;
  - б) довгострокова валютна політика;
  - в) поточна валютна політика;
  - г) дисконтна валютна політика.
86. Співвідношення золотовалютних резервів Центрального банку країни до загальної суми річного товарного експорту відбиває такий показник як:

- а) норма обслуговування державного боргу;
- б) загального стану міжнародної ліквідності.

Змістовий модуль II. Валютне регулювання в Україні

Тема 10. Державне регулювання валютних операцій

Види, суб'єкти і принципи зовнішньоекономічної діяльності та здійснення валютних операцій. Валютна політика. Органи та функції державного регулювання в сфері валютного регулювання та контролю. Ліцензування валютних операцій.

Правила страхування, відповідальність, санкції та порядок вирішення спорів у міжнародних фінансових стосунках. Діюча система обліку, звітності та інформаційне забезпечення міжнародних валютних відносин. Валютне законодавство України.

Література: основна [1; 8; 19; 20; 34; 48; 52; 65–67; 69–71]
додаткова [74; 82; 84]

Контрольні питання до семінарського заняття:

1. Характеристика суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в Україні.
2. Фінансові посередники та їх функції на валютному ринку України.
3. Розподіл функцій в системі державного валютного регулювання та контролю.

Дискусійні питання до семінарського заняття:

Особливості державного регулювання та валютної політики в Україні.

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання:

1. Ліцензування валютних операцій. Об'єкти та порядок надання ліцензій. Генеральні та індивідуальні ліцензії.
2. Органи державного регулювання у сфері валютного регулювання та контролю та їх функції.

Теми рефератів:

1. Інституційна структура валютного регулювання в Україні.

2. Шляхи запобігання центральним банком девальвації національної валюти.
3. Сутність та класифікація валютних операцій банків.
4. Організація міжнародних валютних операцій комерційних банків.
5. Ліцензування валютних операцій в Україні

Тема 11. Організація торгівлі іноземною валютою і міжнародні розрахунки

Валюта міжнародних розрахунків. Класифікація іноземних валют. Структура міжбанківського валютного ринку (позабіржовий та біржовий). Організація торгів на валютних біржах. Ринок готівкової іноземної валюти. Пункти обміну іноземної валюти для населення. Операції з купівлі-продажу безготівкових валют. Конверсійні операції з іноземною валютою.

Порядок відкриття рахунків в іноземній валюті. Рахунки резидентів і нерезидентів України. Порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті. Типові платіжні умови зовнішньоекономічних договорів. Розрахунки за операціями з давальницькою сировиною. Вимоги до термінів розрахунків.

Література: основна [3; 8; 16; 17; 18; 31–33; 35; 37; 38;]
додаткова [79; 82; 84]

Контрольні питання до семінарського заняття

1. Порядок використання іноземної валюти як засобу платежу на території України.
2. Порядок визначення і використання курсу гривні.
3. Організація позабіржового та біржового міжбанківського валютного ринку в Україні.
4. Правила здійснення операцій по купівлі та продажу іноземної валюти на Українській міжбанківській валютній біржі.
5. Порядок відкриття рахунків в іноземній валюті.
6. Типові платіжні умови зовнішньоекономічних договорів.
7. Порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності України.
8. Міжнародні правила розрахунків.

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання:

1. Порядок відкриття рахунків в іноземній валюті. Рахунки резидентів і нерезидентів України. Типи рахунків.
2. Порядок організації роботи пунктів обміну валют.

Теми рефератів:

1. Операції з обміну готівкової іноземної валюти через мережу обмінних пунктів.
2. Операції з дорожніми чеками.
3. Послуги з переказу коштів фізичних осіб за кордон.
4. Кореспондентські відносини з іноземними банками.
5. Конверсійні валютні операції банків.
6. Операції із залучення та розміщення валюти.
7. Причини обмеження використання іноземної валюти як засобу платежу на території України.
8. Порядок визначення і використання валютного курсу гривні на Україні.
9. Організація валютного ринку в Україні. Історія та перспективи розвитку.
10. Правила відкриття валютних рахунків в Україні: резидентами та нерезидентами.
11. Організація готівкового валютного ринку в Україні.
12. Конвертованість національної валюти України та етапи її запровадження.

Тема 12. Кредитування зовнішньоекономічної діяльності

Види кредитування зовнішньоекономічної діяльності відповідно до законодавства України.

Порядок кредитування за рахунок коштів, залучених резидентами на умовах валютної самоокупності під відповідальність позичальника. Особливості кредитування під гарантію Кабінету Міністрів. Порядок надання гарантій.

Порядок кредитування за рахунок коштів, залучених Кабінетом Міністрів з погашенням на умовах валютної самоокупності проекту. Особливості кредитування за рахунок державного бюджету.

Порядок залучення та пріоритетні на прями використання кредитів в іноземній валюті від іноземних кредиторів під гарантію Уряду України. Порядок підготовки і реалізації проектів розвитку економі-

ки України, що підтримуються міжнародними фінансовими організаціями. Порядок розрахунку за імпортними лізинговими операціями.

Література: основна [9; 24; 29; 54; 58; 66; 67; 70; 71]
додаткова [82; 84; 87; 89]

Контрольні питання до семінарського заняття:

1. Правила застосування міжнародних комерційних кредитів.
2. Порядок реєстрації та одержання резидентами України кредитів в іноземній валюті від іноземних кредиторів.
3. Порядок підготовки і реалізації проектів розвитку економіки України, які підтримуються міжнародними фінансовими організаціями.
4. Порядок надання гарантій Кабінету Міністрів України для забезпечення обов'язків юридичних осіб-резидентів щодо погашення іноземних кредитів.
5. Банківське кредитування експортних операцій. Засоби довгострокового експортного кредитування.
6. Методи валютного страхування зовнішньоекономічної діяльності підприємств.

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання:

1. Особливості надання кредитів, погашення яких передбачає умову використання коштів із державного бюджету України.
2. Порядок надання гарантій Кабінету Міністрів України для забезпечення обов'язків юридичних осіб-резидентів щодо погашення іноземних кредитів.

Теми рефератів:

1. Види, строки та ефективність міжнародної фінансової допомоги розвитку України. Критерії вибору та умови фінансування резидентів України міжнародними фінансовими організаціями
2. Порядок кредитування резидентів в іноземній валюті іноземними кредиторами під гарантію Кабінету Міністрів.
3. Характеристика участі України в міжнародних фінансових організаціях.
4. Діяльність Світового банку в Україні.
5. Роль Європейського банку реконструкції та розвитку у фінансуванні структурної перебудови в Україні.

Тема 13. Іноземні інвестиції та інвестиції за межі України

Діючий в Україні режим іноземного інвестування. Види і форми іноземних інвестицій.

Організаційні форми залучення інвестицій. Умови господарської діяльності іноземних інвесторів на території України. Стан іноземного інвестування в економіку України.

Порядок інвестування майнових цінностей резидентами за межі України. Мета інвестицій, форми, порядок ліцензування та декларування.

Література: основна [4; 11; 12; 20; 21; 28; 30; 35; 48; 54; 55; 56; 58; 60; 65; 66–68]
додаткова [74; 86; 87; 89]

Контрольні питання до семінарського заняття:

1. Режим іноземного інвестування в Україні.
2. Порядок державної реєстрації іноземних інвестицій на території України.
3. Види та форми іноземних інвестицій, передбачені законодавством України.
4. Характеристика організаційних форм залучення іноземних інвестицій (утворення спільних підприємств, промислово-фінансових груп, створення спеціальних (вільних) економічних зон, надання іноземним інвесторам прав на розробку та освоєння природних ресурсів тощо).
5. Порядок інвестування майнових цінностей резидентами за межі України.
6. Порядок контролю та звітності щодо використання майнових цінностей, які інвестуються за межами України.

Дискусійні питання до семінарського заняття:

Динаміка іноземного інвестування в економіку України: галузевий, регіональний розподіл тощо, обсяги та напрями залучень.

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання:

Умови господарської діяльності іноземних інвесторів на території України.

Теми рефератів

1. Види і форми іноземних інвестицій, що передбачені законодавством України.
2. Характеристика стану іноземного інвестування в Україні.
3. Особливості державного регулювання іноземних інвестицій в Україні.
4. Особливості портфельного інвестування резидентів України на міжнародних фінансових ринках.

Тема 14. Платіжний баланс України

Платіжний баланс і його роль у валютно-фінансових відносинах країн. Структура платіжного балансу. Інформаційна база і порядок складання платіжного балансу.

Аналіз платіжного балансу. Коригування платіжного балансу.

Політика держави щодо зменшення дефіциту платіжного балансу. Динаміка сальдо платіжного балансу України та її вплив на економічний стан держави.

Література: основна [49; 52; 54; 56; 71]
додаткова [85; 86]

Контрольні питання до семінарського заняття:

1. Поняття платіжного балансу і принципи його складання.
2. Структура платіжного балансу (рахунок поточних операцій, торговий баланс, баланс послуг, баланс некомерційних операцій, рахунок операцій з капіталом та фінансових операцій, резервні активи, загальне сальдо платіжного балансу) держави і зміст його статей.
3. Аналіз загального сальдо платіжного балансу України.
4. Аналіз рахунка поточних операцій.
5. Аналіз торговельного балансу держави.
6. Аналіз рахунка операцій з капіталом та фінансових операцій.
7. Методи і практика регулювання платіжного балансу України.

Дискусійні питання до семінарського заняття:

Заходи державного регулювання стану платіжного балансу.

Практичне завдання для самостійної роботи:

Використовуючи дані наведені в таблиці “Динаміка платіжного балансу України 2001–2006 рр.” проведіть порівняльний аналіз змін за основними групами статей. Зробіть висновки про стан платіжного балансу

Теми рефератів:

1. Поняття платіжного балансу і його роль у валютно-фінансових відносинах країн.
2. Структура платіжного балансу відповідно до міжнародних стандартів.
3. Стан платіжного балансу України.
4. Аналіз структури платіжного балансу України. Тенденції, висновки та пропозиції щодо поліпшення його показників
5. Вплив дефіциту платіжного балансу держави на курс національної валюти.

Динаміка платіжного балансу України (аналітична форма представлення), млрд. дол. США

Статті платіжного балансу	2001 р.	2002 р.	2003 р.	2004 р.	2005 р.	2006 р.
Рахунок поточних операцій	1402	3173	2891	6909	2531	-1617
Баланс товарів та послуг	613	1857	1288	4978	671	-3068
Експорт товарів та послуг	21086	23351	28953	41291	44378	50239
Імпорт товарів та послуг	-20473	-21494	-27665	-36313	-43707	-53307
Баланс товарів	198	710	518	3741	-1135	-5194
Експорт товарів	17091	18669	23739	33434	35024	38949
Імпорт товарів	-16893	-17959	-23221	-29691	-36159	-44143
Баланс послуг	415	1147	770	1237	1806	2126
Експорт послуг	3995	4682	5214	7859	9354	11290
Імпорт послуг	-3580	-3535	-4444	-6622	-7548	-9164
Доходи (сальдо)	-667	-606	-581	-645	-985	-1722
Поточні трансфери (сальдо)	1456	1922	2184	2576	2845	3173
Рахунок операцій з капіталом та фінансових операцій	-188	-1050	247	-4332	8038	3687
Рахунок операцій з капіталом	3	15	-17	7	-65	3
Фінансовий рахунок	-191	-1065	264	-4339	8103	3684
Прямі інвестиції	769	698	1411	1711	7533	5336
Портфельні інвестиції	-866	-1716	-922	2067	2757	3583

Інші інвестиції	-94	-47	-225	-8117	-2187	-5235
Середньострокові та довгострокові кредити	-306	124	418	2888	3470	5639
Надані МФО і гарантовані Урядом	-538	-367	-363	929	80	-168
Негарантовані	232	491	781	1959	3390	5807
Короткостроковий капітал	212	-171	-643	-11005	-5657	-10874
Помилки	-231	-885	-953	-38	152	338
Баланс	983	1238	2185	2539	10721	2408
Фінансування	-983	-1238	-2185	-2539	-10721	-2408
Резервні активи	-1606	-1045	-2045	-2226	-10425	-1999
Використання кредитів МВФ (чисте)	-79	-191	-215	-313	-296	-109
Виключне фінансування	702	-2	75	0	0	0

Тестові завдання до модуля II

- Іноземні інвестиції в Україну в грошовій формі можуть здійснюватись іноземними інвесторами в іноземній валюті:
  - 1-ї групи Класифікатора валют;
  - 2-ї групи Класифікатора валют;
  - 3-ї групи Класифікатора валют;
  - перерахованих у пунктах А і Б;
  - всіх перерахованих у пунктах А, Б і В.
- Зарахування уповноваженим банком іноземної валюти, перерахованої із-за кордону іноземним інвестором для здійснення іноземної інвестиції в Україні, здійснюється:
  - на поточний рахунок резидента;
  - на розподільчий рахунок;
  - на інвестиційний рахунок.
- Максимальна процентна ставка за договорами, що передбачають отримання резидентами кредитів, позик в іноземній валюті від нерезидентів у валюті 1-ї групи Класифікатора, визначається як:
  - округлений до цілих значень розмір за попередні два квартали середньозваженої процентної ставки в даній іноземній валюті, за якою уповноважені банки надають суб'єктам господарювання кредити на внутрішньому кредитному ринку;
  - округлений до цілих значень розмір за попередні два квартали середньозваженої дохідності за облігаціями зовнішніх державних позик України в доларах США плюс 2 % річних;

- в) округлений до цілих значень розмір за попередній рік середньозваженої процентної ставки в даній іноземній валюті, за якою уповноважені банки надають суб'єктам господарювання кредити на внутрішньому кредитному ринку;
  - г) округлений до цілих значень розмір за попередній рік середньозваженої доходності за облігаціями зовнішніх державних позик України в доларах США плюс 5 % річних.
4. Офіційний обмінний курс гривні до іноземних валют та міжнародних розрахункових одиниць, що використовуються резидентами і нерезидентами для всіх платіжно-розрахункових операцій, встановлюється:
- а) комерційними банками;
  - б) Українська міжбанківська валютна біржа;
  - в) Українська міжбанківська валютна біржа спільно з НБУ;
  - г) Державним казначейством;
  - д) Верховною Радою спільно з НБУ;
  - е) Національним банком України;
  - ж) Кабінетом Міністрів України;
  - з) Міністерством фінансів України.
5. Офіційний курс гривні до валют 1-ї групи класифікатора встановлюється на підставі:
- а) інформації про щоденний фіксинг курсів валют до євро Європейського центрального банку;
  - б) інформації про курс гривні до долара США;
  - в) інформації про поточні крос-курси відповідних валют до долара США на міжнародних валютних ринках;
  - г) інформації про курси національних валют до долара США, установлені відповідними центральними (національними) банками держав;
  - д) зазначене в пунктах А і Б;
  - е) зазначене в пунктах В і Г;
  - ж) зазначені в пунктах Б і Г;
  - з) всі перераховані.
6. Офіційний курс гривні до валют 2-ї групи класифікатора встановлюється на підставі:
- а) інформації про щоденний фіксинг курсів валют до євро Європейського центрального банку;
  - б) інформації про курс гривні до долара США;

- в) інформації про поточні крос-курси відповідних валют до долара США на міжнародних валютних ринках;
  - г) інформації про курси національних валют до долара США, установлені відповідними центральними (національними) банками держав.
  - д) зазначені в пунктах А і Б;
  - е) зазначені в пунктах В і Г;
  - ж) зазначені в пунктах Б і Г;
  - з) всі перераховані.
7. Офіційний курс гривні до долара США розраховується на підставі:
- а) інформації про курс долара США до Спеціальних прав запозичення, установлений Казначейським управлінням Міжнародного валютного фонду;
  - б) котирування долара на міжбанківському валютному ринку України;
  - в) відомостей про курсові та цінові зміни на світових фінансових та товарних ринках;
  - г) відомостей про щоденний фіксинг курсу долара до євро Європейського центрального банку.
8. Офіційний курс гривні до вільно конвертованих валют (1-ша група Класифікатора іноземних валют) установлюється:
- а) щоденно;
  - б) щотижня;
  - в) раз на місяць.
9. Офіційний курс гривні до спеціальних прав запозичення (СПЗ) установлюється:
- а) щоденно;
  - б) щотижня;
  - в) раз на місяць.
10. Офіційний курс гривні до валют 2-ї групи Класифікатора іноземних валют установлюється:
- а) щоденно;
  - б) щотижня;
  - в) раз на місяць.
11. Банк укладає договір про відкриття пункту обміну валюти з агентом — фінансовою установою або юридичною особою, що не є фінансовою установою, за умови, що установчі документи агента передбачають надання фінансових послуг з обміну валют та:

- а) статутний капітал якого становить не менше ніж 150000 гривень;
  - б) статутний капітал якого становить не менше ніж 250000 гривень;
  - в) статутний капітал якого становить не менше ніж 300000 гривень;
  - г) статутний капітал якого становить не менше ніж 500000 гривень;
12. Операції з купівлі-продажу у фізичних осіб-резидентів та нерезидентів готівкової іноземної валюти за готівкові гривні здійснюються лише через касу банку (фінансової установи) після пред'явлення документа, який засвідчує особу, що здійснює операцію з готівкою, в тому випадку якщо:
- а) сума обміну перевищує 5000 гривень;
  - б) сума обміну перевищує 10000 гривень;
  - в) сума обміну перевищує 15000 гривень;
  - г) сума обміну перевищує 50000 гривень.
13. Вимоги щодо резервування коштів за валютними операціями, пов'язаними із залученням резидентами кредитів, позик в іноземній валюті від нерезидентів, становлять:
- а) 10 відсотків від загальної суми валютної операції;
  - б) 20 відсотків від загальної суми валютної операції;
  - в) 30 відсотків від загальної суми валютної операції;
  - г) вимога обов'язкового резервування не встановлена.
14. Термін діє індивідуальних ліцензій на розміщення резидентами (юридичними та фізичними особами) валютних цінностей на рахунках за межами України не може перевищувати:
- а) одного календарного місяця;
  - б) шести календарних місяців;
  - в) одного календарного року.
15. Операції з купівлі-продажу у фізичних осіб-резидентів готівкової іноземної валюти за готівкові гривні (і зворотнього обміну) здійснюються лише через касу банку (фінансової установи) з зазначенням документа, який засвідчує особу, ідентифікаційним кодом особи та місцем її проживання, що здійснює операцію з готівкою, в тому випадку якщо:
- а) сума обміну перевищує 5000 гривень;
  - б) сума обміну перевищує 10000 гривень;
  - в) сума обміну перевищує 15000 гривень;
  - г) сума обміну перевищує 50000 гривень.

16. Нормативне значення загальної відкритої (довгої/короткої) валютної позиції банку має бути не більше:
  - а) 10 відсотків;
  - б) 20 відсотків;
  - в) 30 відсотків.
17. Нормативне значення загальної довгої відкритої валютної позиції має бути не більше:
  - а) 10 відсотків;
  - б) 20 відсотків;
  - в) 30 відсотків.
18. Нормативне значення загальної короткої відкритої валютної позиції має бути не більше:
  - а) 10 відсотків;
  - б) 20 відсотків;
  - в) 30 відсотків.
19. У випадку, якщо перерахована із-за кордону з метою здійснення інвестиційної діяльності валюта відноситься до 2-ї групи Класифікатора, уповноважений банк:
  - а) здійснює її зарахування на поточний рахунок резидента;
  - б) здійснює її зарахування на розподільчий рахунок;
  - в) здійснює її зарахування на інвестиційний рахунок;
  - г) повертає банку-відправникові без зарахування зазначеної іноземної валюти.
20. Максимальна процентна ставка за договорами, що дають право отримання резидентам кредитів, позик в іноземній валюті від нерезидентів, встановлюється:
  - а) уповноваженими-банками резидентами;
  - б) Національним банком України;
  - в) умовами кредитного-договору;
  - г) кредитором- нерезидентом.
21. Максимальна процентна ставка за договорами, що передбачають отримання резидентами кредитів, позик в іноземній валюті від нерезидентів у валюті 2-ї групи Класифікатора, визначається як:
  - а) округлений до цілих значень розмір за попередні два квартали середньозваженої процентної ставки в даній іноземній валюті, за якою уповноважені банки надають суб'єктам господарювання кредити на внутрішньому кредитному ринку;
  - б) округлений до цілих значень розмір за попередні два квар-

- тали середньозваженої дохідності за облігаціями зовнішніх державних позик України в доларах США плюс 2 % річних;
- в) округлений до цілих значень розмір за попередній рік середньозваженої процентної ставки в даній іноземній валюті, за якою уповноважені банки надають суб'єктам господарювання кредити на внутрішньому кредитному ринку.
22. Рахунки, що відкриваються нерезидентам-інвесторам в уповноважених банках України для здійснення інвестиційної діяльності, а також для повернення іноземної інвестиції та прибутків, доходів, одержаних іноземним інвестором від інвестиційної діяльності в Україні, є:
- а) поточним рахунком типу "П";
  - б) поточним рахунком типу "Н";
  - в) інвестиційним рахунком;
  - г) рахунком зі спеціальним режимом використання;
  - д) розподільчим рахунком.
23. Валюта, що перерахована з-за кордону нерезидентом на рахунок резидента, який виступає посередником, для подальшого перерахування іншим резидентам — суб'єктам господарювання, за дорученням яких на підставі договорів комісії, консигнації або агентських угод було здійснено продаж товарів (робіт, послуг), зараховується на:
- а) поточний рахунок типу "П";
  - б) поточний рахунок типу "Н";
  - в) інвестиційний рахунок;
  - г) рахунок зі спеціальним режимом використання;
  - д) розподільчий рахунок.
24. Імпортні операції резидентів, що здійснюються на умовах відстрочення поставки (робіт, послуг), що імпортується, потребують індивідуальної ліцензії Національного банку України, якщо відстрочення перевищує:
- а) 30 календарних днів з моменту здійснення авансового платежу;
  - б) 90 календарних днів з моменту здійснення авансового платежу;
  - в) 180 календарних днів з моменту здійснення авансового платежу.

25. Резиденти, які купують іноземну валюту через уповноважені банки для забезпечення виконання зобов'язань перед нерезидентами, зобов'язані здійснювати перерахування таких сум:
- а) не пізніше наступного робочого дня з моменту зарахування суми на валютний рахунок резидента;
  - б) не пізніше 3-го робочого дня з моменту зарахування суми на валютний рахунок резидента;
  - в) не пізніше 5-го робочого дня з моменту зарахування суми на валютний рахунок резидента;
  - г) не пізніше 14-го робочого дня з моменту зарахування суми на валютний рахунок резидента.
26. Порушення резидентами термінів, визначених для проведення розрахунків з нерезидентами по зовнішньоекономічним операціям, є підставою для стягнення пені в розмірі:
- а) 0,1 % за кожний день прострочення суми неoderжаної виручки(митної вартості);
  - б) 0,3 % за кожний день прострочення суми неoderжаної виручки(митної вартості);
  - в) 1 % за кожний день прострочення суми неoderжаної виручки (митної вартості);
  - г) 3 % за кожний день прострочення суми неoderжаної виручки (митної вартості);
  - д) не передбачається санкцій.
27. Якщо проекти будівництва, що фінансуються із залученням коштів Державного бюджету, споруджуються із залученням іноземних кредитів під гарантію Кабінету Міністрів України, то вони потребують затвердження Кабінетом Міністрів у таких випадках:
- а) якщо кошторисна вартість перевищує 30 млн грн;
  - б) якщо кошторисна вартість перевищує 50 млн грн;
  - в) якщо кошторисна вартість перевищує 100 млн грн;
  - г) незалежно від кошторисної вартості.
28. Поточними торговельними операціями в іноземній валюті є:
- а) операції на міжбанківському валютному ринку;
  - б) здійснення обмінних операцій з іноземною валютою та платіжними документами в іноземній валюті;
  - в) оплата товарів (робіт, послуг) з використанням пластикових карток і чеків;
  - г) розрахунки при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності у межах торговельного обороту;

- д) виплата готівкової іноземної валюти за пластиковими картками та чеками.
29. Якщо надходження платежів перевищує видатки, платіжний баланс вважається:
- а) активним;
  - б) пасивним.
30. Виручка резидентів в іноземній валюті підлягає зарахуванню на їх валютні рахунки в уповноважених банках у термін виплати заборгованості, зазначений в контракті, але не пізніше:
- а) 30 календарних днів;
  - б) 60 календарних днів;
  - в) 90 календарних днів;
  - г) 120 календарних днів з дати митного оформлення продукції, що експортується.
31. Чи можуть фізичні особи бути суб'єктами (агентами) валютного ринку України:
- а) так;
  - б) ні.
32. Українська національна грошова одиниця — гривня — належить до:
- а) вільно конвертованої валюти;
  - б) частково конвертованої валюти;
  - в) неконвертованої валюти.
33. Органами валютного контролю в Україні визначено:
- а) Національний банк України;
  - б) Уповноважені банки;
  - в) Державну податкову адміністрацію України;
  - г) Кабінет Міністрів України;
  - д) Державний митний комітет України;
  - е) Верховну Раду України;
  - ж) Адміністрацію президента України;
  - з) Міністерство зв'язку України;
  - и) усі названі вище органи.
33. За систематичне порушення комерційними банками нормативів загальної відкритої валютної позиції відповідно до чинного законодавства Національним банком України передбачено такі заходи впливу:
- а) письмове попередження;

- б) штраф;
  - в) відкличання ліцензії на проведення банківських операцій з валютою.
34. Для визначення нормативів відкритої валютної позиції до розрахунку капіталу береться сума капіталу, зафіксована за балансом на попередній день:
- а) неправильно;
  - б) правильно.
35. Індивідуальній ліцензії Національного банку потребують імпорتنі операції резидентів, які здійснюються на умовах відстрочки поставки, якщо така відстрочка з моменту здійснення авансового платежу (або виставлення векселя) перевищує:
- а) 30 календарних днів;
  - б) 60 календарних днів;
  - в) 90 календарних днів;
  - г) 120 календарних днів;
36. Головним органом валютного регулювання України, що виконує функції формування на підставі загальної економічної позиції політики держави принципів і стратегії валютного регулювання, ліцензування діяльності з валютними цінностями, розробки і впровадження системи курсоутворення та здійснення контролю за виконанням правил валютних операцій, є:
- а) Верховна Рада України;
  - б) Національний банк України;
  - в) Кабінет Міністрів України;
  - г) Комерційні банки України;
  - д) Конституційний Суд України.
37. Право на здійснення валютних операцій комерційним банком виникає лише за умови отримання відповідної ліцензії Національного банку України:
- а) так;
  - б) ні.
38. Якщо валютні кредити надані резидентам України комерційними банками за рахунок іноземної валюти, залученої від іноземних кредиторів, то при настанні строку повернення конвертація здійснюється без обмежень:
- а) неправильно;
  - б) правильно.

39. Дата валютування за операціями з євро за результатами торгів на УМВБ є:
- Т;
  - Т+1;
  - Т+2;
  - Т+3.
40. Валютні рахунки в Україні відкриваються уповноваженими банками для:
- резидентів та нерезидентів;
  - резидентів;
  - нерезидентів;
  - для юридичних осіб.
41. До поточних товарних операцій в іноземній валюті в Україні відносять:
- переказ коштів за межі України;
  - виплату готівкової іноземної валюти за платіжними документами;
  - виплату авторських гонорарів;
  - оплату з використанням чеків та пластикових карток.
42. До поточних неторговельних операцій в іноземній валюті в Україні відносять:
- розрахунки між юридичними особами-резидентами;
  - розрахунки між юридичними особами-нерезидентами;
  - виплату готівкової іноземної валюти за чеками;
  - усі відповіді правильні.
43. Банківські рахунки в іноземній валюті бувають:
- поточні;
  - депозитні;
  - розрахункові;
  - поточні і вкладні.
44. Кошти юридичних осіб-резидентів, отримані за платіжними документами, що надіслані з-за кордону зараховуються:
- на поточний рахунок в іноземній валюті;
  - на розрахунковий рахунок в іноземній валюті;
  - на поточний рахунок в національній валюті;
  - на вкладний рахунок в іноземній валюті.
45. Безпосередньо на поточний рахунок в іноземній валюті юридичної особи-резидента зараховуються:
- кредити від кредиторів;

- б) кредити з кредитного рахунка;
  - в) благодійні внески юридичних осіб-резидентів;
  - г) державне мито, митні збори у готівковій формі.
46. Конверсійна угода типу “ТОД”:
- а) це операція з датою валютування в день укладення угоди;
  - б) це операція з датою валютування на наступний за днем укладення угоди робочий день;
  - в) це операція з датою валютування на другий за днем укладення угоди робочий банківський день;
  - г) це операція з датою валютування більше, ніж на 2 робочих банківських дні.
47. Чи може здійснюватись обмін валюти 3-ї групи класифікатора на валюту 1-ї групи Класифікатора на міжбанківському ринку України:
- а) так, під час проведення Торгівельної сесії;
  - б) так, в будь який час, якщо контрагенти мають індивідуальну ліцензію на проведення такої операції;
  - в) ні.
48. Чи відноситься до валюто-обмінних операцій операція, що пов’язана з купівлею-продажем дорожніх чеків за готівкову іноземну валюту чи гривню:
- а) так;
  - б) ні.
49. Суб’єкти валютного ринку мають право на здійснення операцій з валютними деривативами:
- а) так;
  - б) ні;
  - в) тільки з валютою 1-ї групи Класифікатора.
50. Чи може бути здійснена операція безготівкової купівлі-продажу валюти 1-ї групи класифікатора на іноземну валюту іншої групи:
- а) так, як на національному, так і на міжнародному ринках;
  - б) так, виключно на міжнародному ринках;
  - в) ні.
51. Купівля-продаж валюти 1-ї групи Класифікатора за гривню між уповноваженими банками здійснюється:
- а) тільки на міжнародному валютному ринку;
  - б) на міжбанківському валютному ринку України в будь-який час;

- в) на міжбанківському валютному ринку України під час проведення торгівельної сесії.
52. Здійснення операції форвард на валютному ринку України:
- а) дозволяється з валютами всіх груп класифікатора;
  - б) дозволяється за умови, що обидві валюти є валютами 1-ї групи Класифікатора;
  - в) дозволяється за гривні з валютами всіх груп Класифікатора;
  - г) дозволяється за гривні з валютами 1-ї групи Класифікатора;
  - д) не дозволяється з будь-якими валютами.
53. Створення валютних резервів в іноземній валюті (прийом депозитів, продаж за іноземну валюту цінних паперів емітованих резидентами, одержання кредитів в іноземній валюті) є:
- а) активними операціями банку;
  - б) пасивними операціями.
54. Лізингові операції резидента, що здійснюються на умовах відстрочення поставки об'єкту лізингу вимагають отримання індивідуальної ліцензії, в разі якщо відстрочення перевищує 90 днів:
- а) з моменту здійснення авансового платежу;
  - б) з моменту виставлення векселя на користь постачальника об'єкта лізингу;
  - в) з моменту здійснення платежу на користь нерезидента при застосуванні розрахунків у формі документарного акредитива;
  - г) з моменту відкриття акредитива на користь нерезидента;
  - д) з моменту оформлення вантажної митної декларації.
55. Розгляд документів, поданих резидентом на отримання індивідуальної ліцензії не повинен перевищувати:
- а) 3 днів;
  - б) 5 днів;
  - в) двох тижнів;
  - г) 20 днів;
  - д) одного місяця.
56. Операції з купівлі безготівкових іноземних валют на міжбанківському ринку можуть здійснюватись на умовах:
- а) тод;
  - б) том;
  - в) спот;
  - г) форвард;

- д) ф'ючерс;
  - е) всі перераховані;
  - ж) б і в;
  - з) а, б і в;
  - и) а, б, в, г;
  - к) а, б, в і д.
57. Розміщення валютних цінностей на рахунках та вкладах за межами України здійснюється на підставі:
- а) індивідуальної ліцензії НБУ;
  - б) генеральної ліцензії НБУ.

ТЛУМАЧНИЙ СЛОВНИК

Арбітражна угода — фінансова операція, яка передбачає одночасну купівлю та продаж певного фінансового інструмента (валюти, цінних паперів) на різних ринках з метою одержання прибутку від різниці в цінах.

Аутрайт — 1) терміновий курс валют при одиничних форвардних угодах, у якому враховано премію або знижку (дисконт). Якщо курс аутрайт вищий ніж *spot-курс*, то валюта котирується з премією; в протилежному випадку — з дисконтом. Зазвичай котирується не сам курс аутрайт, а *премія* чи *дисконт*; 2) одинична конверсійна термінова форвардна операція з датою валютування, відмінною від дати *spot*.

Базисна валюта — валюта, у порівнянні з якою котируються інші валюти в певній країні чи фінансовому центрі.

Базисний пункт (points, pips) — 1) останні дві цифри написання валютного курсу; сто пунктів складають фігуру; 2) показник, що використовується для характеристики різниці у відсоткових ставках, курсах валют тощо. Наприклад, зміна курсу євро до долара з 1,5864 до 1,5874 буде сприйнято як зростання курсу євро на 10 пунктів, а зміна курсу 1,5864 до 1,5664 як падіння євро на дві фігури.

Базисний ризик — ризик несприятливих змін співвідношення між ф'ючерсною і поточною (*spot*) цінами в період дії строкового контракту.

Банківські метали — це золото, срібло, платина, метали платинової групи, доведені (афіновані) до найвищих проб відповідно до світових стандартів, у зливках і порошках, що мають сертифікат якості, а також монети, вироблені з дорогоцінних металів.

Валютний арбітраж — особливий вид валютних угод, основна мета проведення яких полягає в здобутті прибутку та уникненні можливих валютних збитків шляхом використання сприятливої кон'юнктури валютних ринків; використання різниці в котируваннях на міжнародному та національному валютних ринках. Види валютного арбітражу: *відсотковий*, *валютно-відсотковий*, вирівнюючий, конверсійний; часовий і просторовий.

Валютно-відсотковий арбітраж — вид валютного арбітражу, різновид *відсоткового*, що базується на використанні банками різних відсоткових ставок за угодами, які здійснюються в різні терміни.

Валютний демпінг — заходи щодо знецінення національної грошової одиниці з метою забезпечення масового експорту товарів за цінами, нижчими від світових. В результаті цього процесу відбувається зовнішнє знецінення грошової одиниці в значно більших розмірах, ніж знецінення грошей на внутрішньому ринку. Завдяки в. д. експортер має змогу купувати товари на внутрішньому ринку за відносно низькими цінами та продавати їх на зовнішньому ринку за іноземну валюту, а потім, обмінюючи валюту на більшу кількість національної грошової одиниці, отримувати прибуток завдяки виникненню курсової різниці. Заходами захисту від в. д. є введення спеціального зв'язного мита, валютних обмежень, ліцензування імпорту тощо.

Валютне застереження — умова, яка передбачається в міжнародних кредитних, платіжних та інших угодах і контрактах з метою страхування ризиків експортера або кредитора від знецінення валюти платежу.

Валютна інтервенція — інструмент девізної політики; втручання центрального банку в операції на валютному ринку з метою впливу в заданому напрямі на курс національної валюти шляхом купівлі-продажу закордонної валюти. Характерні риси: великі масштаби й порівняно короткий період застосування.

Валютний контроль — правові форми, засоби та порядок організації і здійснення контролю за дотриманням резидентами та нерезидентами норм та правил національного валютного законодавства. Напрямами валютного контролю: контроль за повнотою та своєчасністю валютних надходжень та виконання резидентами зобов'язань в іноземній валюті перед державою; контроль за законністю валютних операцій резидентів на території країни та за її межами та нерезидентів на території країни; організація перевірок повноти та об'єктивності обліку та документації стосовно валютних операцій.

Валютний коридор — фіксовані державою межі зміни валютного курсу національної грошової одиниці до валют (валюти) провідних країн.

Валютний кошик — метод визначення середньозваженого курсу однієї валюти по відношенню до певного набору інших валют.

Валютний курс (обмінний курс) — співвідношення між грошовими одиницями різних країн, яке визначається насамперед їх купівельною спроможністю; ціна одиниці іноземної валюти, виражена у національній грошовій одиниці. Функції валютного курсу: засіб інтернаціоналізації грошових відносин; зіставлення цінних структур та результатів виробничого відтворення окремих країн; зіставлення національної та інтернаціональної вартості, цін національного та світового ринку; перерозподіл національного продукту між країнами, що здійснюють зовнішньоекономічні зв'язки. Фактори, що впливають на стан валютного курсу: обсяги експорту та імпорту; рух реальних активів (капіталу); стан платіжного балансу; стан ВВП; відсоткові ставки; діяльність валютного ринку та спекулятивні операції.

Валютний обіг — операції з валютними цінностями, які виконуються суб'єктами валютного регулювання.

Валютні обмеження — інструмент девізної політики; система економічних, юридичних та організаційних заходів, які регламентують операції з національною та іноземною валютою, золотом та іншими валютними цінностями. В. о. передбачають заходи щодо цільового регулювання платежів та переказів за кордон, порядку репатріації прибутку, часткову або повну заборону вільної купівлі та продажу іноземної валюти.

Валютна операція — операція, пов'язана з переходом права власності на валютні цінності, за винятком операцій, що здійснюються між резидентами у валюті України; операція, пов'язана з використанням валютних цінностей в міжнародному обігу як засобу платежу, з передаванням заборгованостей та інших зобов'язань, предметом яких є валютні цінності; операція, пов'язана з ввезенням, переказуванням і пересиланням на територію України та вивезенням, переказуванням і пересиланням за її межі валютних цінностей.

Валютна операція, пов'язана з рухом капіталу — здійснення прямих інвестицій у вигляді валютних цінностей нерезидентами в Україну або резидентами за кордон, включаючи участь в акціонерному капіталі, реінвестування доходів, інші форми довгострокового (на термін більше одного року) та короткострокового (на термін

не більше одного року) вкладення капіталу, пов'язаних із набуттям контролю над підприємствами чи компаніями або придбанням прав власності на будівлі, споруди, природні ресурси та інше нерухоме майно; здійснення портфельних інвестицій нерезидентами в Україну або резидентами за кордон; операції, що здійснюються між резидентами та нерезидентами по наданню і одержанню кредитів; операції, пов'язані з рухом золотовалютних резервів НБУ; операції, пов'язані з банківськими металами; інші валютні операції, які не відносяться до поточних валютних операцій.

Валюта платежу — валюта, в якій належить погасити зобов'язання імпортера (або позичальника), тобто валюта, якою в міжнародних відносинах відбувається оплата товару або погашення кредиту. Валюта платежу може збігатися з валютою ціни (угоди), а може й відрізнятись від неї. Якщо валюта ціни і валюта платежу не збігаються, тоді в контракті обумовлюється курс перерахунку першої в другу (або за паритетом, що фіксується МВФ на базі СДР, або за ринковим курсом валют).

Валютна позиція — це співвідношення вимог і зобов'язань в іноземній валюті (види: *відкрита* та *закрита*).

Валютна політика — сукупність економічних, правових та організаційних заходів та форм, які використовують державні установи, центральні банки та фінансові установи, міжнародні фінансово-кредитні організації в галузі валютних відносин. Юридично валютна політика визначається валютним законодавством, тобто сукупністю правових норм, які регулюють порядок здійснення операцій з валютними цінностями, а також міждержавними валютними угодами. Складові в. п.: *валютне регулювання та валютний контроль*. Форми в. п.: *поточна* та *довгострокова*.

Валютні резерви — офіційні запаси валюти в центральному банку, фінансових установах країни або в міжнародних валютно-кредитних організаціях, що створюються з метою забезпечення стійкості національної грошової одиниці, фінансово-кредитної системи країни, стабільності внутрішнього ринку та забезпечення міжнародних розрахунків.

Валютне регулювання — регламентація державою міжнародних розрахунків і порядку проведення валютних операцій, проводиться на національному, міждержавному та регіональному рівнях. Об'єкти валютного регулювання: *валютний обіг* усередині країни, валютний обіг за кордон; валютний обіг із зарубіжжя.

Валютний ринок — це система постійних економічних та організаційних відносин, що виникають у процесі купівлі-продажу іноземних валют і платіжних документів в іноземних валютах. Функції в. р.: обслуговування міжнародного обігу товарів та послуг; формування валютного курсу під впливом попиту та пропозиції; диверсифікація валютних резервів; формування механізму захисту від валютних ризиків; механізм державного регулювання грошово-кредитної та економічної політики; отримання спекулятивного прибутку учасниками ринку. З організаційної точки зору, в. р. — це операційний центр, де здійснюється операції купівлі-продажу валют на основі попиту та пропозиції з боку його учасників.

Валютна система — 1) державно-правова форма організації валютних відносин; 2) сукупність економічних відносин, пов'язаних з функціонуванням валюти, яка історично склалася на основі інтернаціоналізації господарських зв'язків.

Валютна система національна — 1) державно-правова форма організації валютних відносин країни, їх інституційні форми, що визначаються валютним і іншим законодавством; 2) сукупність взаємопов'язаних компонентів: національна грошова (валютна) одиниця, офіційні золотовалютні резерви, паритет національної валюти та механізм формування валютного (обмінного) курсу, умови конвертованості валюти, наявність чи відсутність валютних обмежень, банківські та кредитно-фінансові установи, валютні біржі, порядок здійснення зовнішньоторгівельних розрахунків, система валютного регулювання та валютного контролю.

Валюта України — грошові знаки у вигляді банкнотів, казначейських білетів, монет і в інших формах, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території України, а також вилучені з обігу або такі, що вилучаються з нього, але підлягають обмінові на грошові знаки, які перебувають в обігу, кошти на рахунках, у внесках в банківських та інших фінансових установах на території України; з точки зору валютного регулювання — це як власне валюта України, так і платіжні документи та інші цінні папери, виражені у валюті України.

Валюта ціни (валюта угоди) — валюта, в якій визначаються ціни на товар; грошова одиниця, в якій виражена ціна товару у зовнішньоторгівельному контракті.

Валютні цінності — валюта України; платіжні документи та інші цінні папери (акції, облігації, купони до них, бони, векселі (тратти),

боргові розписки, акредитиви, чеки, банківські накази, депозитні сертифікати, ощадні книжки, інші фінансові та банківські документи), виражені у валюті України; іноземна валюта; платіжні документи та інші цінні папери, виражені в іноземній валюті або банківських металах; банківські метали. Види: *умовні* та *безумовні* валютні цінності.

Відкрита валютна позиція — це невідповідність вимог і зобов'язань в іноземній валюті. Довга відкрита валютна позиція — вимоги перевищують зобов'язання; коротка — зобов'язання перевищують вимоги.

Відсотковий арбітраж — вид валютного арбітражу, що пов'язаний з операціями на ринку позичкових капіталів та поєднує дві угоди: отримання кредиту на іноземному ринку позичкових капіталів, де ставки нижчі; розміщення еквівалента заощаджень іноземної валюти на іншому ринку, де відсоткові ставки вищі.

Генеральна ліцензія — дозвільний документ, що видається комерційним банкам та іншим фінансовим установам України, національному оператору поштового зв'язку на здійснення валютних операцій, що не потребують індивідуальної ліцензії, на весь період дії режиму валютного регулювання.

Дата валютування — це дата, на яку відбувається передача права власності згідно з вимогами контракту (угоди). Дата на яку відбувається фактична передача валютної цінності.

Девальвація — зниження фіксованого курсу однією валюти відносно інших; зниження вартості національної валюти відносно іноземної чи міжнародних розрахункових одиниць, що виникає внаслідок цілеспрямованої політики уряду через встановлення паритету валют або їх курсу. Девальвація може бути використана для зменшення дефіциту платіжного балансу, наприклад, утримувачі іноземної валюти будуть сплачувати нижчі ціни на національному ринку, а ціни на імпорт на внутрішньому ринку зростатимуть. Однак, якщо виробництво експортних товарів не зростатиме, то експорт принесе менше іноземної валюти, що може ще більше погіршити стан платіжного балансу.

Девізи — платіжні засоби в іноземній валюті, призначені для здійснення міжнародних розрахунків (чеки, перекази, акредитиви, векселя, чужеземні банкноти тощо).

Девізна валютна політика — це система регулювання валютного курсу через придбання та продаж державними органами іноземної валюти за допомогою *валютної інтервенції* та валютних обмежень.

Депозитні валютні операції — операції грошового ринку (Money Market Operations) з іноземною валютою; сукупність короткострокових (від 1 дня до 1 року) операцій по розміщенню вільних, а також по залученню коштів в іноземній валюті на різні терміни під певний процент. Обслуговують короткострокову ліквідність банків і компаній та спрямовані на отримання прибутку. Об'єднують групи: кредитування в іноземній валюті (lending), їм відповідають кредити (loans); залучення коштів (borrowing), їм відповідають депозити (deposits). В міжнародній практиці для міжбанківських позичкових операцій на грошовому ринку використовується загальний термін “депозити”, що поділяються на депозити залучені (deposits taken) і депозити розміщені (deposits given).

Депорт — різновид угоди валютного свопу, що передбачає купівлю валюти на умовах спот і одночасний продаж на умовах форвард за курсом аутрайт. Термін протилежний терміну *репорт*.

Дериватив валютний — стандартний документ, який засвідчує право продати та/або купити валютну цінність на обумовлених умовах в майбутньому.

Диверсифікація валютних резервів — інструмент девізної політики; політика держав, банків, ТНК, спрямована на регулювання структури валютних резервів шляхом включення в їх склад різних валют для забезпечення міжнародних розрахунків, проведення валютних інтервенцій тощо. Реалізація політики проводиться шляхом продажу нестабільних валют та купівлю “твердих”.

Дисконт — в строкових валютних операціях — знижка з курсу валюти порівняно з курсом за поточними операціями; різниця між поточним і форвардним валютним курсом. При *прямому котируванні* дисконт віднімається від курсу *spot*, при *зворотному* — додається.

Дисконтна (облікова) валютна політика — це система економічних, правових та організаційних заходів щодо використання облікової ставки відсотків для регулювання руху інвестицій та балансування платіжних зобов'язань, орієнтованого регулювання валютного курсу. Наприклад, за пасивного платіжного балансу в умовах вільного пересування капіталів підвищення облікової ставки стимулює приплив капіталів з країн, де низька відсоткова ставка, та стримує відтік національних капіталів.

Довгострокова (структурна) валютна політика — охоплює тривалий період і передбачає довгострокові заходи структурного характеру щодо послідовної зміни валютного механізму. Зокрема,

такі, що спрямовані на зміну ключових елементів валютної системи, таких як порядок міжнародних розрахунків, режим валютних курсів тощо. Головні методи — міждержавні переговори та угоди.

Економічний валютний ризик — потенційний ризик збитків внаслідок несприятливих коливань обмінних курсів, що впливає на позиції компанії на ринку.

Ефективний валютний курс — індекс валютного курсу, розрахований як середньозважена арифметична величина на базі кошика валют країн походження торгових партнерів та їх частки в загальному обсязі товарного обігу.

Євровалюти — іноземні валюти, в яких комерційні банки здійснюють безготівкові кредитно-депозитні операції за межами країн емітентів цих валют. Наприклад, долари США на рахунках банків Великобританії є євродоларами. Використання євровалют пов'язане з необхідністю: конвертації валют, поліпшення стану платіжних балансів, вдосконалення міжнародних розрахунків та прискорення обігу капіталів.

Закрита валютна позиція — це відповідність вимог і зобов'язань в іноземній валюті.

Зворотна котирувка — спосіб котирування при якому визначається скільком одиницям іноземної валюти дорівнює одиниця (1, 10, 100, 1000 од.) національної валюти.

Знецінення валюти — зниження курсу однією валюти відносно іншої; зниження курсу національної валюти відносно іноземної, зменшення вартості валюти відбувається під тиском попиту та пропозиції на валюті на валютному ринку (споріднене: *девальвація*).

Зовнішня конвертованість — можливість обміну національної валюти на іноземну для нерезидентів даної країни.

Іноземна валюта — іноземні грошові знаки у вигляді банкнотів, казначейських білетів, монет, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території відповідної іноземної держави, а також вилучені з обігу або такі, що вилучаються з нього, але підлягають обмінові на грошові знаки, які перебувають в обігу, кошти у грошових одиницях іноземних держав і міжнародних розрахункових (клірингових) одиницях, що перебувають на рахунках або вносяться до банківських та інших фінансових установ за межами України; з точки зору валютного регулювання — як власне іноземна валюта, так і банківські метали, платіжні документи та інші цінні папери, виражені в іноземній валюті або банківських металах.

Індивідуальна ліцензія — дозвільний документ, що видається резидентам і нерезидентам на здійснення разової валютної операції на період, необхідний для здійснення такої операції. Індивідуальної ліцензії потребують деякі окремі види операцій, наприклад: розміщення валютних цінностей на рахунках і у вкладках за межами України, здійснення інвестицій за кордон, у тому числі шляхом придбання цінних паперів; використання іноземної валюти на території України як засобу платежу тощо.

Класифікатор іноземних валют — затверджений Національним банком України перелік валют, що знаходяться в обігу, є законним засобом платежу і можуть бути використані для здійснення торгових і неторгових платежів суб'єктами підприємницької діяльності. Класифікатор містить три групи валют: вільноконвертовані (американський долар, британський фунт, канадський долар, японська ієна, СПЗ, євро тощо); валюти з обмеженням конвертованості (російський рубль, єгипетський фунт, китайський юань тощо); неконвертовані валюти, що не обмінюються на інші, курс яких не котирується і не визначається НБУ.

Кліринг валютний — міждержавні угоди про взаємний залік зустрічних вимог і зобов'язань, що виникають у зовнішньоторговельних та інших взаємовідносинах між країнами, основу яких складає вирівнювання та взаємний залік вартості поставок товарів та послуг. Погашення взаємної заборгованості може здійснюватись товарними поставками (кліринг з неконвертованим сальдо) або розрахунками в конвертованій валюті.

Конверсійні операції — це операції агентів валютного ринку по обміну обумовлених сум грошової одиниці однієї країни на валюту іншої країни по узгодженому курсу на визначену дату. По відношенню до цієї групи операцій застосовується термін Foreign Exchange Operation — FX. Поєднують дві групи операцій: поточні конверсійні (*spot*); термінові конверсійні (*форвард*, *ф'ючерс*, опціон).

Конвертовані валюти — грошові одиниці іноземних країн, які вільно обмінюються на інші іноземні валюти та міжнародні платіжні засоби. Головний принцип віднесення валют до цієї категорії — відсутність валютних обмежень у законодавстві країн-емітентів цих валют.

Конвертованість національної валюти — це можливість для учасників зовнішньоекономічних відносин швидко і без витрат здійснити її обмін на іноземну валюту і навпаки без прямого

втручання держави в процес обміну. Ступінь конвертованості валюти зворотно пропорційна обсягу і жорсткості *валютних обмежень*, що діють в країні.

Контрольований режим валютного курсу — встановлюється урядом (подібний до *фіксованого* режиму); відмінність полягає у тому, що уряд регламентує, які обсяги іноземної валюти можна купити у держави, визначає її склад, цільове призначення і час використання.

Котировка — встановлення курсів іноземних валют на основі співставлення попиту та пропозиції на основі діючого законодавства та практики, що склалася. Повна котировка включає курс покупця і курс продавця. Різниця (маржа, спред) між *курсом покупця* і *продавця* для того, хто проводить котировку є джерелом прибутку. Розрізняють *пряму* та *зворотню* котировку. Повна котировка передбачає встановлення курсу валют до десятитисячної (четвертий знак після коми). Курс покупця та продавця встановлюється окремо по кожному виду валютних операцій на різні терміни і з різними умовами поставки: спот, форвард, своп і т. д.

Кредитне плече — це фінансовий механізм, що дозволяє кредитувати спекулятивні операції під невелику заставну суму. Дилінгові центри пропонують діапазон вибору кредитного плеча при *маржинальній торгівлі* від 1:200 до 1:25. Наприклад, *кредитне плече* 1:100; до 1 тис. дол. додається ще 99 тис. доларів кредитної лінії, яку надає дилінговий центр

Крос-курс — співвідношення між двома валютами, яке визначається на основі курсу цих валют по відношенню до третьої валюти. Частіше за все для цього використовують як третю валюту долар.

Курс покупця — ціна (курс), за яким покупець погоджується купити валюти або взяти позику. Позначається: Bid.

Курс продавця — ціна (курс) пропозиції продавця валюти. Позначається: Offer, Ask.

Курсова різниця (валютна різниця) — фінансовий результат, який виникає внаслідок зміни курсів валют при ліквідації відкритої валютної позиції або при її переоцінці. При сприятливій динаміці валютного курсу валютна позиція спричиняє позитивну курсову різницю, а при несприятливій — негативну (курсний збиток). Ризики втрат можуть бути застраховані через укладання різних видів строкових валютних угод на міжбанківському ринку або на біржах, а та-

кож включенням до торговельних контрактів чи інших угод певних валютних застережень.

Ліміт відкритої валютної позиції — це максимально допустимий розмір відкритої валютної позиції.

Маржинальна торгівля — це торгівля з використанням позичкового капіталу на міжнародному валютному ринку (Foreign Exchange market — FOREX). На валютному ринку маржинальна торгівля ведеться лотами. Наприклад, 1 лот — 100 тис. дол., але для його відкриття необхідно мати від 0,5 % до 4 % суми. Припустімо, що на основі аналізу ринку, Ви прогнозуєте подорожання євро відносно долара. Відкриваючи лот на купівлю євро при маржі 1 % (*кредитне плече* 1:100) за ціною 0,9162. В результаті операції отримуємо: $100000/0,9162 = 109146,46$ євро. Ви очікуєте зростання курсу. Якщо Ваші очікування справджуються ви, закриваючи позицію, тобто продаєте євро за долари, але за курсом 0,9292. Отримуєте: $109146,47 \times 0,9292 = 101418,89$ доларів. Ваш прибуток становитиме 1418,89 долара. Якби Ви здійснили цю ж операцію при кредитному плечі 1:200, то Ваш прибуток дорівнював би 2873,78, при плечі 1:50 — 709,45.

Маркет-мейкери (market makers) — фінансові установи, які постійно здійснюють котировки та укладають значні угоди на купівлю-продаж іноземної валюти; потужні банки і фінансові компанії, що визначають рівень поточного валютного курсу чи відсоткових ставок за рахунок значної долі операцій в загальному обсязі ринку. На міжнародному ринку це крупні банки (не стільки за абсолютним розміром самого банку, скільки за його часткою в операціях ринку, тобто за його здатністю, встановлюючи ціну, впливати на ринок), що щоденно здійснюють операції на мільярди доларів (Barclays Bank, Union Bank of Switzerland, Deutsche Bank). На ринку окремих валют можуть формуватися свої маркет-мейкери. Наприклад, для ринка валют країн Південно-Східної Азії — колишній британський колоніальний банк — Standard Chartered Bank; для конверсійних операцій долар/швейцарський франк USD/CHF — Union Bank of Switzerland.

Методи прогнозування динаміки валютних курсів — фундаментальний і технічний. Фундаментальний метод ґрунтується на врахуванні прогнозів темпів інфляції, стану платіжного балансу, відсоткових ставок, спрямованості та інтенсивності внутрішніх та зовнішніх фінансових потоків, а також загальної економічної та політичної ситуації в країні-емітенті валюти, що аналізується.

Технічний метод, який ширше використовується на практиці, ґрунтується на екстраполяції показників часового ряду динаміки валютних курсів і очікуванні повторів тенденцій і закономірностей, що виникали раніше (наприклад, побудова графіків, трендів). Технічний метод — це статистично-математичний аналіз попередніх котировань із прогнозуванням наступних цін.

Міжбанківський валютний ринок України — сукупність відносин в сфері торгівлі іноземною валютою в Україні між суб'єктами ринку, між суб'єктами ринку і їх клієнтами (в тому числі банками-нерезидентами), а також між суб'єктами ринку і Національним банком. Торгівля здійснюється через уповноважені банки та інші фінансово-кредитні установи, що діють на підставі ліцензії національного банку виключно через міжбанківський ринок України.

Міжнародна валютна ліквідність — 1) сукупність усіх доступних джерел фінансування та кредитування світового платіжного обороту. Включає валютні резерви, золоті запаси, міждержавні кредити, міжнародний ринок позичкових капіталів, сукупність різних джерел фінансування та кредитування зовнішньої торгівлі; 2) показник, що свідчить про здатність (платоспроможність) країни чи окремого регіону виконувати свої зовнішні зобов'язання відповідними платіжними засобами. Наприклад, норма обслуговування державного боргу, що є співставленням суми платежів іноземним кредиторам за певний проміжок часу до суми іноземної валюти, що отримана від експорту товарів та послуг за відповідний період, свідчить про неплатоспроможність країни, якщо перевищує 20 %.

Невидимі операції — термін, який застосовується для позначення статей платіжного балансу, що не належать до експорту чи імпорту товарів, зокрема: фрахт, страхування, відсотки та дивіденди, цінні папери, позички, репатріації, ліцензії, приватні та державні перекази тощо.

Нерезиденти — юридичні особи та суб'єкти підприємницької діяльності, що не мають статусу юридичної особи України з місцезнаходженням за межами України, які створені та діють відповідно до законодавства іноземної держави, у тому числі юридичні особи та інші суб'єкти підприємницької діяльності з участю юридичних осіб та інших суб'єктів підприємницької діяльності України.

Операційний валютний ризик — ризик реальних втрат або неодождання вигоди (зиску) по конкретній операції або угоді.

Органи валютного контролю в Україні — Національний банк України; Міністерство фінансів України; Державна митна служба України; Державна податкова адміністрація України.

Офіційний валютний курс Національного банку України — це валютний курс, що встановлюється Національним банком України на підставі результатів торгів валютними цінностями на валютному ринку України та за яким здійснюється бухгалтерський облік всіма суб'єктами господарської діяльності на території України.

Офсетна угода — взаємозалік валютних платежів і надходжень при двосторонньому русі валютних коштів; компенсаційна угода.

Паритет відсоткових ставок — співвідношення відсоткових ставок між двома валютами, що відображається у форвардному курсі (премія або дисконт).

Паритет купівельної спроможності (PPP) — співвідношення між двома або кількома валютами за їх купівельною спроможністю відносно певного набору товарів і послуг. Теорія PPP стверджує, що валютний курс змінюється настільки, наскільки це потрібно, щоб компенсувати різницю в динаміці цін у різних країнах. Розрізняють такі методи визначення PPP: порівняння вартості “споживчих коштів”; рівнів виробничих витрат; рівнів продуктивності та оплати праці.

Підсумковий курс — обмінний курс на момент складання балансового звіту (курс закриття балансу).

Плаваючий режим валютного курсу — передбачає що попит на валюту та пропонування її на вільному ринку визначають валютний курс. Уряд не втручається у його формування.

Плаваючий обмінний (валютний) курс — курс, рівень якого визначається на ринку під впливом попиту та пропозиції, які, в свою чергу, залежать від стану платіжного балансу країни, співвідношення відсоткових ставок і темпів інфляції, очікувань учасників ринку тощо.

Платіжний баланс країни — вільний баланс угод, укладених протягом року між фізичними особами, підприємствами та урядовими організаціями однієї країни з відповідними установами інших країн. Платіжний баланс відбиває зв'язок між всіма доходами, які країна одержує від інших країн, і всіма платежами, які вона здійснює іншим країнам. Основними розділами платіжного балансу є: рахунок поточних операцій (експорт-імпорт товарів і послуг, чисті доходи від інвестицій і чисті грошові перекази); рахунок руху капіталів і зміна

офіційних резервів. Позитивне сальдо платіжного балансу свідчить про те, що країні вдалося залучити додаткову суму іноземних коштів і вона може збільшити свої офіційні резерви. Від'ємне сальдо свідчить про необхідність скорочення резервів, залучення іноземних позичок, призводить до дестабілізації валютного ринку.

Подвійний валютний ринок — форма валютної політики, яка займає проміжне місце між режимами фіксованих та плаваючих валютних курсів. Сутність полягає у поділі валютного ринку на дві частини: за комерційними операціями та послугами застосовується офіційний валютний курс; за фінансовими (рух капіталів ін.) — ринковий.

Подорожчання валюти — підвищення курсу національної валюти відносно іноземної, збільшення вартості валюти відбувається під тиском попиту та пропозиції на валюті на валютному ринку, притаманно для *режиму плаваючого валютного курсу* (споріднене: *ревальвація*).

Поточні валютні операції — переведення (або переміщення іншим способом) в Україну та з України іноземної валюти або валюти України для здійснення:

- розрахунків за експорт та імпорт товарів, виконання робіт та послуг, а також для здійснення розрахунків, пов'язаних з кредитуванням (відстрочкою платежів або поставок) експортно-імпортних операцій на термін не більше 90 днів;
- платежів зі страхування, не пов'язаного з перевезенням товарів та платежів, обумовлених оплатою комісійних винагород, послуг;
- розрахункових, конверсійних та інших операцій у зв'язку з подорожами за кордон та з-за кордону, включаючи оплату товарів та користування послугами особами, які тимчасово виїжджають за кордон або в'їжджають в Україну з країни їх постійного місця проживання;
- переведень доходів (дивідендів, процентів тощо) від інвестицій та боргових зобов'язань або інших доходів;
- грошових переказів за рахунок особистих коштів фізичних осіб за неторговельними платежами (витрати за державне мито, оплата лікування, навчання, сплата страхових внесків, переказ спадкоємних коштів, переказ допомоги родичам та інші платежі);
- односторонніх переведень пенсій, аліментів, державної допомоги, благодійних внесків, заробітної плати працівникам, які виконують роботу за наймом за кордоном за укладеним контрактом, виплат та компенсацій, авторських гонорарів, премій, сум, що сплачують-

ся на підставі вироків, постанов судових органів, а також платежів, пов'язаних з відшкодування витрат судовим, слідчим арбітражним, нотаріальним органам та іншим правоохоронним органам;

- операції, які здійснюються на території України в іноземній валюті або у валюті України (якщо хоча б одна із сторін операції є нерезидентом), і які не пов'язані з рухом капіталу.

Поточна валютна політика — сукупність заходів, спрямованих на щоденне, оперативне регулювання валютного курсу, валютних операцій, діяльності валютного ринку та ринку золота, за допомогою *дисконтної* та *девізної* політики. Головне завдання — забезпечення нормального функціонування міжнародних та національних механізмів світової валютної системи, підтримка рівноваги платіжного балансу.

Премія — надбавка до ціни, курсу, різниця між більш високими строковими (форвардними) і поточними валютними курсами. При *прямому* котируванні премія додається до курсу *spot*, а при *зворотньому* — віднімається.

Пряма котирувка — найбільш поширений спосіб котирування, при якому визначається скільком національним грошовим одиницям дорівнює одиниця (1, 10, 10, 1000 од.) іноземної валюти.

Ревальвація — підвищення курсу однієї валюти відносно іншої (переважно за режиму фіксованих курсів); підвищення курсу національної валюти (її подорожчання) відносно іноземної чи міжнародних розрахункових одиниць, що виникає внаслідок цілеспрямованої політики уряду через встановлення паритету валют або їх курсу. Наприклад, 2005 р. відбулась ревальвація гривні відносно долара і відповідно курс долара змінився з 5,35 грн. до 5,05 грн, тобто гривня стала коштувати дорожче відносно долара, а долар подешевшав відносно гривні.

Режим валютного курсу — умови визначення валютного курсу, його зміни, використання для здійснення розрахунків з метою налагодження платіжних відносин між країнами, обслуговування зовнішньоекономічних зв'язків, що забезпечується правилами, процедурами, розпорядженнями, а також фінансовими установами, що приводять їх у життя на основі прийнятого законодавства. Р. в. к.: *фіксований, плаваючий, контрольований* та їх гібриди.

Резервна (ключова валюта) — 1) іноземна валюта, в якій центральні банки інших країн накопичують і зберігають валютні резерви; 2) національні кредитні інструменти провідних країн

світу та міжнародні розрахункові одиниці, які використовуються для обслуговування розрахунків. Резервні валюти є складовою міжнародних платіжних засобів, використовуються як база для встановлення валютних курсів, а також в операціях по підтримці валютних курсів як інструмент валютних інтервенцій. Найчастіше як ключові валюти використовуються долар США, Євро, британський фунт стерлінгів, швейцарський франк, японська ієна, СПЗ.

Репорт — різновид угоди валютного свопу, що передбачає продаж іноземної валюти на умовах спот з одночасною купівлею на умовах форвард. Операція протилежна операції *депорт*.

Своп (swap) — комбінація двох протилежних конверсійних операцій з різними датами валютування; валютна операція, яка поєднує купівлю-продаж валюти на умовах негайної поставки з одночасною контругодою на конкретний термін з тими ж валютами. Різновиди угод своп: *депорт*, *репорт*.

Спеціальні права запозичення (*Special Drawing Rights — SDR*) — міжнародна розрахункова одиниця, яка використовується країнами членами Міжнародного валютного фонду для регулювання міжнародних платежів, поповнення офіційних резервів, здійснення розрахунків з МВФ, кредитування та зіставлення курсів національних валют. Введено в дію з 1 січня 1970 р. Емітент — МВФ і Світовий банк. Курс визначається на основі курсів валют, що входять до кошика СПЗ, країни-емітенти яких займають найбільш питому вагу у сфері міжнародної торгівлі (євро, американський долар, японська ієна, британський фунт стерлінгів) і переглядається раз на п'ять років.

Спот (spot) — поточна конверсійна валютна операція, за якою угода укладається по поточному курсу на день підписання угоди, а обмін валют здійснюється на другий робочий день, не враховуючи дня підписання угоди. Різниця в часі є загальноприйнятою в міжнародній практиці і обумовлена необхідністю завершення документального оформлення угоди.

Спот-курс — поточний курс валют. Розрахунки за угодами на придбання валюти за спот-курсом здійснюються на другий робочий (банківський) день після укладання угоди.

Спред — різниця між ціною покупця і ціною продавця у строкових валютних угодах. Для банків спред є джерелом доходу, за рахунок якого покриваються витрати на здійснення угоди, і в певній мірі, використовується для страхування валютних ризиків. Конкурентна бо-

ротьба спонукає банки скорочувати розмір спреду (маржі) до 0,05 %, але при нестабільності валютного ринку він збільшується в 2–10 раз, оскільки є джерелом страхування валютних ризиків.

Страховання валютних ризиків на основі “валютного кошика” — набір із кількох валют, курси яких змінюються в протилежних напрямках, що дає змогу зробити сукупну вартість “кошика” більш стабільною. При укладенні контракту сума грошових зобов'язань перераховується залежно від зміни курсового співвідношення між валютою платежу та відповідним “валютним кошиком”.

Термінові валютні угоди (форвардні, ф'ючерсні) — це валютні угоди, за якими сторони домовляються про постачання обумовленої суми іноземної валюти у визначений угодою термін після її укладення (понад два робочі дні), за курсом, зафіксованим на момент її укладення.

Тод (today) — конверсійна поточна валютна операція за угодою, умови якої передбачають виконання операції в перший робочий день після дня підписання угоди.

Том (tomorrow) — конверсійна поточна валютна операція за угодою, умови якої передбачають виконання операції в день підписання угоди.

Трансляційний валютний ризик — ризик збитків при перерахунку статей балансу в національну валюту.

Трансляція валют — перерахування грошових сум, платіжних документів або звітності з однієї валюти в іншу.

Умовні валютні цінності — національна валюта, а також платіжні документи та цінні папери, номіновані в національній валюті; набувають статус валюти лише під час переміщення через державний кордон як у готівковій, так і у безготівковій формі.

Уповноважений (девізний) банк — будь-який комерційний банк, офіційно зареєстрований на території України, що має ліцензію Національного банку України на здійснення валютних операцій, а також здійснює валютний контроль за операціями своїх клієнтів.

Уповноважена фінансово-кредитна установа — фінансово-кредитна установа, зареєстрована на території України, що має ліцензію Національного банку України на здійснення окремих валютних операцій.

Фіксинг — процедура котировки валютних курсів, яка полягає у визначенні та реєстрації міжбанківських курсів валют послідовним зіставленням попиту та пропозиції по кожній валюті.

Фіксований режим валютного курсу — характеризується тим, що уряд встановлює фіксовані пропорції обміну національної валюти на іноземну, і навпаки, що забезпечує вільну купівлю-продаж національної валюти за цією ціною незалежно від того, хто здійснює валютно-платіжні операції. Режим передбачає, що уряд спроможний забезпечити продаж іноземної валюти в тих кількостях, які потрібні для підтримання встановленого курсу.

Форвардне покриття — строкове покриття валютного ризику через купівлю або продаж валюти на певний строк з метою захисту майбутніх надходжень або платежів від втрат (збитків).

Форвардний контракт — контракт на купівлю або продаж фінансового інструмента на строк, тобто з поставкою та розрахунком в майбутньому.

Форвардна операція — вид строкових конверсійних операцій, що здійснюються на міжбанківському ринку, при укладенні угоди за якими фіксується сума, валютний курс і стандартний термін поставки валюти по контракту купівлі-продажу, але до настання обумовленого терміну платежі не здійснюються. Особливості: наявність проміжку часу між укладанням і виконанням угоди (найпоширеніші терміни 1, 3, 6, 12 місяців); курс купівлі-продажу встановлюється під час укладення угоди. Види: *аутрайт* і *своп*.

Ф'ючерсна операція — вид строкових конверсійних валютних операцій, які здійснюються на біржовому ринку, що передбачає придбання (продаж) ф'ючерсної угоди, тобто зобов'язання придбати (продати) валютні цінності у визначений час в майбутньому, з фіксацією ціни реалізації на дату здійснення реалізації. При здійсненні такої операції зазначається курс купівлі-продажу валюти на певну дату.

Хеджер — особа, яка використовує строкові валютні та опціонні операції, а також свопи для мінімізації ризиків, тобто здійснює страхування ризиків.

Хеджування — мінімізація цінового ризику за позицією “спот” через відкриття протилежної строкової або опціонної позиції по тому самому фінансовому інструменту з наступним її заліком. Хеджування валютних ризиків здійснюється через проведення валютно-обмінних операцій до того, як відбудуться несприятливі зміни валютного курсу або ж через укладення угод, які дають змогу компенсувати збитки від таких змін за рахунок паралельних угод з валютою; форма страхування ціни або прибутку при складанні ф'ючерсної угоди. При

хеджуванні учасники угод отримують можливість застрахувати себе від можливих втрат при зміні цін протягом терміну дії угоди.

Центральний валютний курс — офіційно зафіксоване співвідношення між валютами, навколо якого в узгоджених межах коливаються ринкові валютні курси. Своєрідною формою центрального валютного курсу є “валютний коридор” — що визначає мінімум і максимум коливання курсу валюти.

Ямайська валютна система — світова валютна система, юридично оформлена угодою країн-членів МВФ в Кінгстоні (Ямайка) в 1976 р. основні принципи Я. в. с.: завершена демонетизація золота, відмінена його офіційна ціна і золоті паритети; узаконено режим плаваючих (вільних) валютних курсів; базою сучасної валютної системи визначено міжнародну розрахункову одиницю — СПЗ, а замість системи “золото-долар-національна валюта” введено систему “СПЗ- національна валюта”.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правова

1. Закон України “Про зовнішньоекономічну діяльність”. Прийнятий ВР України 16 квітня 1991 р. // Збірник “Законодавства України”. Інститут законодавства, Т. 2. — К., 1996. С. 1–39.
2. Закон України “Про міжнародний комерційний арбітраж”, від 24.02.94 № 4002-ХІІ.
3. Закон України від 23.09.94 “Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті” від 23.09.94 № 185/94 — ВР.
4. Закон України “Про режим іноземного інвестування”, від 19.03.96 № 93/96-ВР.
6. Указ Президента України “Про інвестування майнових цінностей резидентами за межами України”, від 13.09.95 № 839.
7. Закон України “Про платіжні системи та переказ грошей в Україні” від 05.04.01 № 2346-III // Урядовий кур’єр. — 2001 — 16 трав.
8. Декрет КМУ “Про систему валютного регулювання і валютного контролю” від 19.02.93 № 15–93.
9. Постанова КМУ “Порядок віднесення операцій резидентів у разі провадження ними зовнішньоекономічної діяльності до договорів виробничої кооперації, консигнації, комплексного будівництва, оперативного та фінансового лізингу, поставки складних

- технічних виробів і товарів спеціального призначення від 30.03.02 № 445.
10. *Постанова* КМУ та НБУ “Про типові платіжні умови зовнішньоекономічних договорів (контрактів) і типові форми захисних застережень до зовнішньоекономічних договорів (контрактів), які передбачають розрахунки в іноземній валюті” від 21.06.95 № 444–95-п.
  11. *Постанова КМУ* “Положення про порядок державної реєстрації договорів (контрактів) про спільну інвестиційну діяльність за участю іноземного інвестора” від 30.01.97 № 112.
  12. *Постанова КМУ* “Порядок підготовки та реалізації проектів економічного і соціального розвитку України, які підтримуються міжнародними фінансовими організаціями”, від 10.10.01 № 1317.
  13. *Постанова КМУ* “Про заходи щодо забезпечення контролю за зовнішньоекономічною діяльністю та валютного контролю” від 26.12.95 № 1044.
  14. *Положення* “Про порядок залучення іноземних кредитів та надання гарантій Кабінету Міністрів України для забезпечення зобов’язань юридичних осіб резидентів щодо їх погашення”, Затв. Постановою КМ України від 31.03.04 № 414.
  15. *Положення* “Про здійснення уповноваженими банками операцій з банківськими металами”: Затв. Постановою Правління НБУ від 06.08.03 № 325.
  16. *Положення* “Про порядок здійснення уповноваженими банками операцій за документарними акредитивами в розрахунках за зовнішньоекономічними операціями”: Затв. Постановою Правління НБУ від 03.12.03 № 514.
  17. *Положення* “Про порядок здійснення банками операцій з векселями в національній валюті на території України”: Затв. Постановою Правління НБУ від 16.12.02 № 508.
  18. *Положення* про встановлення офіційного курсу гривні до іноземних валют та курсу банківських металів: Затв. Постановою Правління НБУ від 12.11.03 № 496, зареєстр. в МЮ України 27.11.03 № 1094/8415.
  19. *Положення* про порядок видачі Національним банком України індивідуальних ліцензій на використання іноземної валюти на території України як засобу платежу: Затв. Постановою НБУ від 14.10.04 № 483, зареєстр. МЮ України 09.11.04 № 1429/10028.

20. *Положення* про порядок видачі Національним банком України індивідуальних ліцензій на розміщення резидентами (юридичними та фізичними особами) валютних цінностей на рахунках за межами України: Затв. Постановою НБУ від 14.10.04 № 485, зареєстр. МЮ України 05.11.04 № 1413/10012.
21. *Положення* про порядок іноземного інвестування в Україну: Затв. Постановою Правління НБУ від 10.08.05 № 280, зареєстр. в МЮ України 29.08.2005 № 947/1122.
22. *Положення* про відкриття та функціонування кореспондентських рахунків банків — резидентів та нерезидентів в іноземній валюті та кореспондентських рахунків банків-нерезидентів у гривнях: Затв. Постановою Правління НБУ від 26.03.98 № 118.
23. *Положення* про порядок видачі резидентам індивідуальних ліцензій Національного банку України на переказування іноземної валюти за межі України з метою оплати валютних цінностей: Затв. Постановою Правління НБУ від 29.01.2003 № 36, зареєстр. в МЮ України 05.02.03 № 90/7411.
24. *Положення* про порядок отримання резидентами кредитів, позик в іноземній валюті від нерезидентів і надання резидентами позик в іноземній валюті нерезидентам: Затв. Постановою Правління НБУ № 270 від 17.06.04, зареєстр. в МЮ України 15.07.04 № 885/9484.
25. *Положення* про валютний контроль: Затв. Постановою НБУ від 08.02.2000 № 49, зареєстровано в МЮ України 04.04.2000 № 209/4430.
26. *Положення* про оформлення та подання клієнтами платіжних доручень в іноземній валюті, заяв про купівлю або продаж іноземної валюти до уповноважених банків і інших фінансових установ та порядок їх виконання: Затв. Постановою Правління НБУ від 05.03.03 № 103.
27. *Положення* про порядок емісії платіжних карток і здійснення операцій з їх застосуванням: Затв. Постановою Правління НБУ № 137 від 19.04.05, зареєстр. в МЮ України 19.05.05 № 543/10823.
28. *Положення* про порядок видачі Національним банком України індивідуальних ліцензій на розміщення резидентами (юридичними та фізичними особами) валютних цінностей на рахунках за межами України: Затв. Постановою Правління НБУ № 485 від 14.10.04, зареєстр. в МЮ України 05.11.04 № 1413/10012.

29. *Положення* про запровадження обов'язкового резервування коштів за валютними операціями, пов'язаними із залученням резидентами кредитів, позик в іноземній валюті від нерезидентів: Затв. Постановою Правління НБУ № 291 від 12.08.05, зареєстр. в МЮ України 31.08.05 № 967/11247.
30. *Положення* про порядок видачі разових (індивідуальних) ліцензій суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності: Наказ Мінекономіки України від 17.04.2000 № 47, зареєстр. в МЮ України 05.05.2000 № 259/4480
31. *Інструкція* про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах: Затв. Постановою Правління НБУ № 492 від 12.11.03, зареєстр. в МЮ України 17.12.03 № 1172/8493.
32. *Інструкція* з організації перевезення валютних цінностей та інкасації коштів у банківських установах України: Затв. Постановою Правління НБУ № 45 від 14.02.07, зареєстр. в МЮ України 03.03.07 № 181/13448.
33. *Інструкція* про порядок організації та здійснення валютно-обмінних операцій на території України: Затв. Постановою Правління НБУ № 502 від 12.12.02, зареєстр. в МЮ України 14.01.03 № 21/7342.
34. *Інструкція* про порядок регулювання діяльності банків в Україні, Затв. Постановою Правління НБУ № 368 від 28.08.01, зареєстр. в МЮ України 26.09.01 № 841/6032.
35. *Інструкція* про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах, Постанова НБУ від 12.11.03 № 492, зареєстр. в МЮ України 17.12.03 № 1172/8493.
36. *Рішення* РНБО “Про заходи щодо запобігання непродуктивному відпливу капіталів за межі України” від 16.02.2007.
37. *Правила* використання готівкової іноземної валюти на території України: Затв. Постановою Правління НБУ 30.05.07 № 200, зареєстр. в МЮ України 18.06.07 № 656/13923.
38. *Правила* проведення Торговельної сесії та здійснення окремих операцій, пов'язаних з купівлею-продажем іноземних валют та банківських металів: Затв. Постановою Правління НБУ № 281 від 10.08.05, зареєстр. в МЮ України 29.08.05 № 951/11231.
39. *Правила* здійснення операцій на міжбанківському валютному ринку України: Затв. Постановою Правління НБУ від 18.03.99 № 127.

40. *Правила торгівлі іноземною валютою*: Постанова НБУ від 10.08.05 № 281, зареєстр. в МЮ України 29.08.05 № 950/11230.
41. *Тимчасові заходи* і рішення щодо міжнародних електронних кредитних переказів у євро в межах Європейський союз/Європейська економічна зона (EU/ЕЕА), Національний банк, Європейський Союз; Міжнародний документ, Лист від 09.02.06 № 25–111/359–1493.
42. *Одноманітний закон про чеки*: Додаток до Женевської конвенції 1931 р.
43. *Уніфіковані правила та звичаї для документарних акредитивів*. Редакція 1993 р., Публікація Міжнародної Торгової Палати № 500.
44. *Уніфіковані правила по інкасо*. Редакція 1978. Публікація Міжнародної Торгової Палати № 322.
45. *Положення про переказний та простий вексель*. Міжнародна конвенція про векселі. Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України і Національного банку України від 10 вересня 1992 р. № 528.
46. *Уніфіковані правила по договірних гарантіях*. Редакція 1978 р. Публікація Міжнародної Торгової Палати № 325.

Основна

47. *Брігхем Є.* Основи фінансового менеджменту: Пер. з англ. — К.: Молодь, 1997. 1000 с. Розділ 22. Фінансовий менеджмент в багатонаціональних компаніях.
48. *Валютный рынок и валютное регулирование*: Учеб. пособие / Под ред. И. Н. Платонова. — М.: БЕК, 1996. — 475 с.
49. *Гальчинський А. С.* Сучасна валютна система. — К.: LIBRA, 1993. — 96 с.
50. *Гальчинський А. С.* Теорія грошей: Навч. посіб. — К.: Основи, 1996. — 413 с.
51. *Дэниелс Джон Д., Радеба Ли Х.* Международный бизнес: внешняя среда и деловые операции: Пер. с англ. — М.: Дело ЛТД, 1994. — 784 с. Ч. 4. Мировая финансовая среда. — С. 223 — 324.
52. *Кравченко Л. М., Шапошиков О. О.* Валютне регулювання і валютний контроль: Навч. посіб.— К.: КНТЕУ, 2001.
53. *Международная торговля: Финансовые операции, страховые и другие услуги*: Пер. с англ. — К.: Торгово-издат. бюро ВНУ, 1994. — 480 с.

54. *Міжнародні валютно-кредитні відносини: Підручник / А. С. Філіпенко, В. І. Мазуренко, В. Д. Сікора та ін.; За ред. А. С. Філіпенко. — К.: Либідь, 1997*
55. *Міжнародні фінанси: Підручник/ О. І. Рогач, А. С. Філіпенко, Т. С. Шеремет та ін.; За ред. О. І. Рогач. К., 2003*
56. *Международные валютно-кредитные и финансовые отношения: Учебник / Под ред. Л. Н. Красавиной — М.: Финансы и статистика, 1994. — 592 с.*
57. *Международные торговые и финансовые обычаи / Под ред. С. И. Кумок. — М.: МФО, 1995. — 224 с.*
58. *Новицький В. Є. Міжнародна економічна діяльність України: Підручник. — К., 2003.*
59. *Пebro M. Международные экономические, валютные и финансовые отношения: Пер. с фр. М.: Прогресс Универс, 1994. — 496 с.*
60. *Румянцев А. П., Климко Г. Н., Рокоча В. В., Савчук В. І., Дідівський М. І. Міжнародна економіка: Підручник / А. П. Румянцев (ред.). К., 2003.*
61. *Суторміна В. М., Федосов В. М., Рязанова Н. С. Фінанси зарубіжних корпорацій: Навч. посіб. — К.: Либідь, 1993. — 247 с.*
62. *Смолянська О. Ю. Фінансовий ринок: Навч. посіб. — К.: Центр навч. літ-ри, 2005.*
63. *Тесля П. Н. Международные финансовые рынки. — Новосибирск: Экор, 1995. — 224.*
64. *Фишер С., Дорнбуш Р, Шмалензи Р. Экономика: Пер. с англ. — М.: Дело ЛТД, 1993.*
65. *Управління зовнішньоекономічною діяльністю: Навч. посіб. / Під заг. ред. А. І. Кредісова; Пер. з рос. Н. Кіт, К. Серажим. — 2-ге вид., випр. і доп. — К.: Віра-Р; Альтпрес, 2002. — 552 с.*
66. *Ходаківська В. П., Беляев В. В. Ринок фінансових послуг: теорія і практика. — К., 2001.*
67. *Ходаківська В. П., Данілов О. Д. Ринок фінансових послуг: Навч. посіб. — Ірпінь: Академія ДПС України, 2001*
68. *Хэррис Дж. М. Международные финансы / Пер. с англ. — М.: Финлинь, 1996. — с. 296.*
69. *Шарова Т. Управление валютными рисками. — К., 1994. — 198 с.*
70. *Шелудько В. М. Фінансовий ринок: Навч. посіб. — К.: Знання-Прес, 2002.*
71. *Ющенко В. А., Міщенко В. І. Валютне регулювання: Навч. посіб. — К.: Знання, 1999. — 359 с.*

72. *Ющенко В. А., Міщенко В. І.* Управління валютними ризиками: Навч. посіб. — К.: Знання, 1998. — 444 с.

Додаткова

73. *Бюлетень законодавства і юридичної практики України.* — 2001 № 7. Правове регулювання зовнішньоекономічних відносин. — К., 2001 — 416 с.
74. *Внукова Н. М.* Ринок фінансових послуг: Навчально-методичний посіб. — Х.: ІНЖЕК, 2004. — 276 с.
75. *Международные правила расчетов: Сб. норм. документов. Национальный банк Украины.* — К.: РПО “Полиграфкнига”, 1993.
76. *Киреев А. П.* Международная экономика: Учеб. пособие для вузов. Ч. 1: Международная микроэкономика: движение товаров и факторов производства. — М., 2000.
77. *Ковалевський В. В., Козак Ю. Г., Грищенко С. Г., Новицький В. М., Макогон Ю. В.* Міжнародні організації: Навч. посіб. / За ред. В. В. Ковалевський, Ю. Г. Козак. — Одеса, 2001.
78. *Кругман П. Р., Обстфельд М.* Международная экономика. Теорія и політика: Учебник для вузов. — М., 1997.
79. *Мілай А. О.* Кредитно-розрахункові операції: Навч. посібник. — К.: МАУП, 2004.
80. *Міжнародне фінансове співробітництво. Основні шляхи зовнішньоторговельного фінансування: Матеріали міжнародного семінару. Українська академія зовнішньої торгівлі.* Київ, 3–5 червня 1997 р.
81. *Мировая экономика. Экономика зарубежных стран: Учебник / Под ред. В. П. Колесова, М. Н. Осьмовой.* — М., 2000
82. *Мороз А. М., Савлук М. І., Пудовкіна М. Ф.* Банківські операції.—К.: КНЕУ, 2003.
83. *Найман Э. Л.* Малая энциклопедия трейдера. — К.: Альфа капитал: Логос, 1997. — 236 с.
84. *Петрук О. М.* Банківська справа: Навч. посіб. / За ред. проф. Ф. Ф. Бутиця. — К.: Кондор, 2004. — 461 с.
85. *Рибай О. В.* Шляхи вдосконалення валютного регулювання в Україні // Соціально-економічні дослідження в перехідний період.- Львів. — 2000.— № 17.— С. 156–160.
86. *Рут Ф. Р., Філіпенко А.* Міжнародна торгівля та інвестиції / Пер. з англ. — К.: Основи, 1998.

87. *Світова економіка: Підручник* / А. С. Філіпенко, О. І. Рогач, О. І. Шнирков та ін. — К., 2000.
88. *Циганкова Т. М., Гордєєва Т. Ф.* Міжнародні організації: Навч. посіб. — 2-ге вид., перероб. і доп. — К., 2001.
89. *Шевчук В. О.* Міжнародна економіка: теорія і практика. — Львів, 2003.

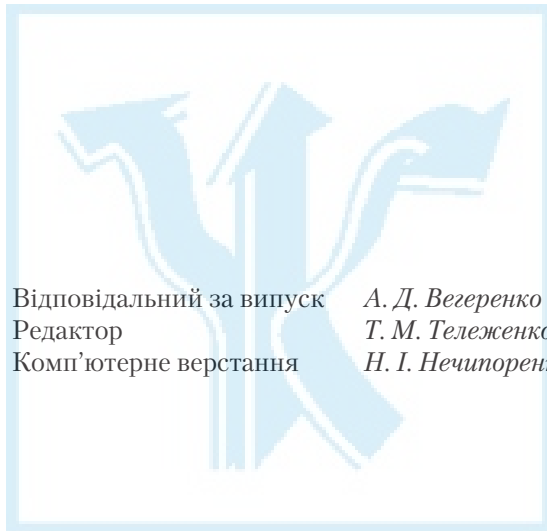
Довідково-інформаційні системи

1. [http // www. minfin. gov. ua](http://www.minfin.gov.ua) — сайт Міністерства фінансів України.
2. [http // www. rada. gov. ua.](http://www.rada.gov.ua) — Правова система Верховної Ради України.
3. [http // www. bank. gov. ua.](http://www.bank.gov.ua) — Сторінка Національного банку України.
4. [http // www. i. com. ua.](http://www.i.com.ua) — Офіційний вісник України.
5. [http: // www. ufs. com. ua.](http://www.ufs.com.ua)- український фінансовий сервер.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни “Валютне регулювання”	5
Методичні рекомендації до самостійної роботи з дисципліни “Валютне регулювання”	6
Тлумачний словник.....	53
Список літератури.....	71

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *Т. М. Тележенко*
Комп'ютерне верстання *Н. І. Нечипоренко*

МАУП

Зам. № ВКЦ-3517

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП